

BRILL

RAFFLES' BEZETTING VAN DE LAMPONGS IN 1818

Author(s): P. H. VAN DER KEMP

Source: *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië*, 1899, Deel 50, 1ste Afl. (1899), pp. 1-58

Published by: Brill

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/42568393>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

JSTOR

Brill is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië*

RAFFLES' BEZITTING VAN DE LAMPONGS IN 1818

DOOR

P. H. VAN DER KEMP.

Voor de samenstelling van dit artikel heb ik van geene stukken uit Bisschop's verzameling gebruik kunnen maken. Waar ik de bronnen niet opgeef, ontleen ik de bescheiden rechtstreeks aan onze archieven.

Van mijne eigen in deze Bijdragen verschenen artikelen zal ik onder aangewezen verkortingen aanhalen:

„Fendall's en Raffles' opvattingen”, dl. XLVII (1897), bl. 341 vv.: *Opvattingen*;

„Sumatra's Westkust naar aanleiding van het Londensch tractaat van 13 Augustus 1814”, dl. XLIX (1898), bl. 205 vv.: *Padang*; en in hetzelfde deel:

„Het afbreken van onze betrekkingen met Bandjermasin enz., bl. 1 vv.: *Bandjermasin*; zoomede:

„De Singapoorsche Papieroorlog”, bl. 389 vv.: *Papieroorlog*.

Verder haal ik nog aan M. L. van Deventer's „Nederlandsch gezag over Java en onderhoorigheden sedert 1811” (1891), V. D. en „Memoir of the life and public services of sir Thomas Stamford Raffles” door zijne weduwe; in één deel verscheen de eerste uitgave van dit werk in 1830, d. w. z. toen we ons in volle reactie bewogen met Handelsmaatschappij en Cultuurstelsel, waardoor de voorstellingen van Raffles over Nederlandsche koloniale politiek maar al te zeer tot waarheid werden gemaakt! In 1835 verscheen in 2 deelen eene tweede uitgaaf van de *Memoir*, waarin echter veel is weggelaten.

Met de herstelling van het Nederlandsch gezag op Java in Augustus 1816 werd resident van Bantam J. de Bruijn.

Tot dit gewest rekende het bestuurshoofd te behooren de Lampongsche districten aan Sumatra's zuidelijken hoek gelegen, waarmee de Compagnie sinds 1733 betrekkingen had onderhouden. Zij waren vroeger deelen geweest van het gebied der sultans van Bantam, doch bij een besluit van 22 November 1808 door Daendels daaraan onttrokken en onder direct bestuur van de Nederlandsche regeering

gebracht. Het was echter een gezag van zeer weinig beteekenis. Zekere raden Intang, afkomstig uit een der aanzienlijkste Lampongsche geslachten, bevorens door den sultan van Bantam tot hoofd van een der districten gesteld, wist er zich eene onafhankelijke positie te verwerven en regeerde dientengevolge feitelijk in het gewest, waarvan hij, bijgestaan door zijn bloedverwant, radja Manhoeang, de schrik was.

Tijdens het Engelsch tusschenbestuur bleef men de onderhoorigheid der Lampons aan Bantam erkennen, zoodat o. a. kolonel Yule, als resident van Bantam, de hoofden in de Lampons benoemde dan wel bevestigde; trouwens door Raffles zelf was in zijn te Londen, gedurende het tijdelijk verblijf in Engeland geschreven werk over Java evenzeer het bestaan van dien band tusschen de Lampons en Bantam geboekstaafd. Overigens waren de Lampongers vrijwel aan hun lot overgelaten geweest (a); er viel dus hier voor een belangstellend bestuurshoofd als De Bruijn wat te doen. Hij vestigde dan ook de aandacht der regeering op den bedroevenden staat van zaken in eene breedvoerige missive, gedagteekend Serang, 5 November 1816. Het optreden van Intang en zijne handlangers als roovers te land en ter zee was hoogst schadelijk, oordeelde hij, voor 'slands middelen; de Lampons hadden eene toekomst, doch die werd onmogelijk gemaakt door het grenzenloos wanbestuur; daaraan een einde te maken zou eene taak zijn, waardig de nieuwe regeering, opdat: „de weldadige invloed van het op nieuw gevestigd gezag ook daar gevoeld, en zooveel mogelijk geluk en welvaart verspreid mogen worden in eene landstreek, die zoowel door hare natuurlijke gesteldheid als haar ligging voor Java zeer belangrijk is, en wier bewoners sedert verscheidene jaren aan de rampzalige gevolgen eener volstrekte regeeringloosheid overgegeven zijn.” Als middel daartoe wenschte hij gemachtigd te worden om zich met den hoofdpersoon, „hoe strafbaar en verfoeielijk de door raden Intang gehouden conduite ook zijn mag”, in betrekking te stellen; men moest hem een brief schrijven, waarin hij werd uitgenoodigd zich aan het Nederlandsch gouvernement te komen onderwerpen „met de verzekering, dat hij onder deszelfs bescherming eene gelukkige existentie mag te gemoet zien”. Verklaarde hij zich daartoe bereid, dan zou hij een gezantschap naar Commissarissen-Generaal hebben te zenden; toonde hij zich onwillig, dan moest

(a) Zie bl. XXXII noot ³) V. D.

„eene kleine expeditie van ligte doch wel gearmeerde vaartuigen en een gering getal troepen naar de Lampons kunnen afgezonden worden”, om den roover tot reden te brengen. (a)

De resident van Palembang en Banka, Heijnis, kwam echter bij missive dd. 22 Februari 1817 met een ander plan voor den dag. Hij verzocht „qualificatie tot het prepareeren van het daartoe benoodigde”, waardoor hij zich binnen eene maand in staat zou achten „om de Lampons te bemachtigen en den ouden sultan van Palembang, Badroedin, aldaar te plaatsen.” — Ik heb reeds meermalen in mijne verhandelingen dezen stokebrand genoemd; het was dezelfde vorst, die in 1811 de Europeesche nederzetting te Palembang had doen afloopen en die later door ons in eere hersteld zou worden, om op nieuw verraad te plegen; doch aan Heijnis' voorstel meende de regeering in ieder geval geen gevolg te moeten geven.

Intusschen hadden De Bruijn's bemoeiingen om radèn Intang tot eene daad van toenadering over te halen ook geen resultaat, zoodat hem in het midden van 1817 een bezoek werd gebracht door eene expeditie onder den kolonel Stout, begeleid door den assistent-resident Kruseman. De tocht liep niet onvoorspoedig af. Wij hadden vermeden er een vijandelijk karakter aan te geven, dat van den beginne af niet noodig werd geacht.

Onze handelsvaartuigen waren door den vrijbouter ongemoeid gelaten en in eene samenkomst, die wel door 400 personen was bijgewoond, deelde Intang mede, dat hij zich in staat van verdediging had gesteld tegen de Boegies, „doch dat hij nimmer het voornemen had gehad zich tegen de begeerte van het Nederlandsch gouvernement te verzetten, te meer, daar hij door den gouverneur-generaal Daendels tot prins van de Lampons met rang van kolonel was benoemd, waarvan hij na den overgang van het eiland Java in 1811 de acte aan den Engelschen resident had overgezonden, en dat hij verlangde als regent te worden hersteld en alsdan voor de rust en orde instond en de katoen- en pepercultuur weder tot den vorigen staat wilde herstellen.” Kruseman stelde voor overeenkomstig Intang's wenschen te handelen, en hem alzoo eene acte als regent van de Lampons uit te reiken. Verder wees het bestuurshoofd op het Toelang Bawangsche, in het noorden der Lampons op de grenzen van Palembang gelegen; hier achtte hij vertooning van eenige macht noodig; eindelijk vestigde hij de

(a) Zie de Bruijn's rapport bl. 134. vv. V. D.

aandacht op *Telok Betong*, in de Lampongbaai gelegen. Hij had deze plaats na de besprekingen met Intang aangedaan en door den aria aldaar was hem de plaats aangewezen, waar in den Compagnie's tijd eene redoute was geweest; Kruseman vond deze plaats zoo geschikt dat hij er een etablissement zou vestigen.

De resident legde dit verslag der verrichtingen van de expeditie-Stout over bij advies dd. 15 Juli 1817. Het bleek, dat het gewestelijk bestuurshoofd niet zoo optimistisch over Intang dacht als Kruseman. Hij maande tot voorzichtigheid met dezen zich noemenden Juweel aan en vond het beter om te beginnen met slechts de uitreiking der acte in het vooruitzicht te stellen, voor het geval het zou blijken dat de radèn zijne beloften nakwam.

De regeering hoorde naar dit advies door bij besluit dd. 15 Juli 1817 te bepalen:

1°. Den assistent-resident te doen instrueeren over de door den resident voorgestane houding tegenover Intang;

2°. Kruseman op te dragen om, bevorens verdere maatregelen te nemen, zich van den staat der Lampongs goed op de hoogte te stellen, en speciaal een zeer nauwkeurig onderzoek te doen „naar den waren toestand van zaken in de Toelang Bawangsche districten, de oorzaak van den opstand aldaar en het aandeel, hetwelk radèn Intang zelve daaraan mocht gehad hebben, zoowel als omtrent de gezindheid, welke de oorspronkelijke bewoners van de Lampongs hem toedragen”;

3°. Voorzichtigheid in acht te nemen tegenover de in de Lampongs rondzwervende Boegineezen;

4°. Aan de militaire bezetting der Lampongs eenige versterking toe te voegen.

Kruseman voldeed aan de hem gegeven bevelen, blijkens een rapport gedagteekend Batavia, 21 December 1817. Hij had zoo goed en kwaad als het ging eene kaart van de Lampongs trachten te teekenen; vele gegevens bestonden niet, daar, gelijk ook elders, waar de Engelsche gezag hadden gevoerd, Raffles „alle papieren tot de Lampongs behoorende”, uit de archieven gelicht had, berichten C. C. G. G. dd. 23 December 1817 naar Nederland (a). Kruseman beklagde „het lot der ongelukkige ingezetenen” van het Toelang Bawangsche, van wie wij „de grootste medewerking en goede trouw” konden verwachten, indien eene kleine militaire macht

(a) Bl. 135 noot 1) V. D.

derwaarts gezonden werd, om de inwoners tegen moord en roof te beschermen. De geheele kust en een klein gedeelte der binnenlanden tusschen *Telok Betong* en *Vlakke Hoek* had hij bezocht „en overal de ongunstigste gevoelens wegens de ongezondheid achtergelaten”. De ongezondheid van *Telok Betong* gedoogde bijna niet, meende hij, dat de bezetting aldaar bleef; een oogenblik had hij zich geveild, dat *Semangka* of *Boerne*, waar in den Compagnie's tijd ook een posthouder met eenige militairen geweest was, eene uitzondering op den ongunstigen gezondheidstoestand zou maken; doch ook in deze verwachting werd hij bij onderzoek teleurgesteld. Het strand aan den voet van den berg *Kadja Bassa*, in de nabijheid van kampong Idjoe, was naar rapporteurs oordeel, een gezonder oord. Het had eene groote bevolking, en even bewesten den Vlakken Hoek liggende, bleek van hieruit de gemeenschap met Anjer gemakkelijk. Voor radèn Intang en zijne beide broeders deed de assistent-resident weder een goed woord; hij erkende dat zij het, gelet op het vroeger gebeurde, wel niet verdienden: „Dan de wijze”, herinnerde rapporteur, „waarop radèn Intang zich, zoodra het Nederlandsch gezag in de Lampongs gevestigd was, heeft onderworpen, de vergiffenis voor vorige misdaden, die ik hem en den zijnen op last van Uwe Excellentien geschonken heb, en het betamelijk gedrag sedert door die familie gehouden, geeft hun eenige aanspraak op den bijstand van het Gouvernement, om in staat te blijven zonder knevelarijen of andere onwettige middelen ordentelijk te bestaan”. Hij achtte het echter nu niet meer raadzaam Intang en zijne beide broeders in eenig ambt te plaatsen, doch wilde hun een pensioen toegekend zien van f 1200 aan Intang en aan ieder der beide anderen f 600 's jaars. De Lampongsche hoofden hadden verder rapporteur beloofd peper en koffie te doen planten, waarop de assistent-resident hun gezegd had, dat in October-December 1818 gecommiteerden de Lampongs zouden komen bezoeken om de tuinen op te nemen. „De Lampongers verwachten derhalve”, meende Kruseman; „tegen dien tijd zoodanige personen en zullen zich beijveren hunne tuinen alsdan in orde te hebben.” Rapporteur verzocht daarom, dat alsdan gecommiteerden van Bantam gezonden zouden worden. (a)

De regeering vereenigde zich weder met deze voorstellen, zoodat bij besluit dd. 22 Januari 1818 n° 7 werd bepaald;

(a) Zie Kruseman's rapport op bl. 213 vv. V. D.

1° Ter beveiliging van de ingezetenen van Toelang Bawang eenige maatregelen te nemen;

2° Den zetel van het Nederlandsch bestuur te Telok Betong naar kampong Idjo over te brengen;

3° Aan radèn Intang en zijne beide broeders de voorgestelde pensioenen toe te kennen;

4° Ter beveiliging van de Lampongs in het algemeen kanonneerbooten en militaire hulp te verstrekken;

5° In de maand October 1818 den staat der pepercultuur te doen opnemen.

Kruseman, — „dien wij”, schreven C. C. G. G. dd. 23 December 1817 aan het Opperbestuur, „als een bekwaam en ijverig man durven aanbevelen en gaarne terug verlangen”, — moest inmiddels wegens ziekte naar Europa vertrekken (a). Voor de Lampongs werd hij opgevolgd door Du Bois, eene voor de geschiedenis van dit gewest uit die dagen niet onbelangrijke persoonlijkheid. Vooreerst bleek het hem ras, dat, zoo kampong Idjo inderdaad zeer gezond mocht heeten, het al te zeer buiten de gemeenschap met de binnenlanden van het gewest was gelegen, om het voor zetel van het bestuurshoofd geschikt te achten; hij bleef daarvoor Telok Betong het beste achten, mits men het slechts 'n 500 roeden hooger verlegde. Een besluit dd. 12 Februari 1818 beschikte dienovereenkomstig.

II.

Ten einde zich eene duidelijker voorstelling van de nu rijzende quaestiën te maken, diene de volgende geographische herinnering. De zuid van Sumatra strekt zich in drie landtongen naar de straat van Soenda uit. De meest westelijke wordt begrensd westwaarts door den Indischen oceaen, oostwaarts door de diep de Lampongs ingaande Semangka- of Keizersbaai. Over de lengte van deze landtong loopt een gebergte, waarvan de westelijke, grootere zijde behoort tot Benkoelen, en wel tot de afdeeling Kroë. Aan de

(a) Het lijvige rapport van 23 December 1817 is als bijl. XLVIII op bl. 217 vv. V. D. afgedrukt. Waarom voor de door mij aangehaalde woorden, die dan toch waarlijk zooveel plaats niet innemen, de heer V. D. stippels stelde (in de laatste alinea op bl. 221) is mij niet recht duidelijk. Kruseman is anders iemand geweest, die in latere jaren nogal van zich heeft doen spreken; men zie o. a. Mijer's werk over J. C. Baud. — Of is de Lampong-Kruseman een andere? Beider voornamen beginnen echter met een J.

westzijde van de breed uiteenlopende landtong ligt Blimbing met de baai van dien naam en zuidwaarts eindigende in Tandjong Rata of Vlakke hoek. Die streek was destijds Engelsch; als hoofd van plaatselijk bestuur te Kroë, ondergeschikt aan het gewestelijk bestuur te Benkoelen, fungeerde Samuel Garling, dezelfde, denk ik, die later Salmond's tocht naar Palembang zou medemaken.

In het noorden van den oostelijk gelegen inham, genaamd de Keizers- of Semangkabaai, ligt *Semangka* of *Boerne*. Deze oostelijke zijde van de breede landtong was Lampongsch gebied; de baai komt in straat Soenda uit, eindigende in Tandjong Tjina, waarboven ligt de Tampangbaai, evenals dus de Blimbingbaai boven Vlakke Hoek. In den Compagnie's tijd hadden wij er een posthouder, ondergeschikt aan Bantam; de laatste was geweest een sergeant Coenraads.

De tweede meer oostelijk gelegen landtong heeft de vorm van een driehoek, waarvan de naar de straat toegekeerde top, Tandjong Tikoes, tegenover het eiland Lagoendi ligt; op de westzijde van de landtong aan het einde vormt de zee weder een inham, de baai van *Kalambajang* geheeten. Aan het oosteinde van de basis des driehoeks vindt men Telok Betong, de noordelijke punt van Lampongbaai

De derde nog oostelijker gelegen landtong met de genoemde baai ten westen en de Javazee ten oosten loopt met Tandjong Toea of Varkenshoek in de nauwste passage van straat Soenda uit.

De grenzen tusschen het Kroësche en Lampongsehe op eerstgenoemde landtong waren nooit duidelijk afgebakend geweest. In den Compagnie's tijd stond er een paal bij Tandjong Tjina, doch de Engelsche resident John Campbell had hem meer naar de Nederlandsche zijde, noordop doen verplaatsen naar Tampang, en daar schijnt de paal gelegen te hebben, toen wij er quaestie over kregen. (a) Bovendien zou dit teeken, naar het beweren van C. C. G. G., geene grensaanwijzing zijn geweest voor onze bezittingen en de Engelsche, doch voor de scheiding tusschen het Nederlandsch gebied en dat van het Bantamsche sultanaat.

Ons bestuurshoofd Kruseman had, te oordeelen naar de omstandigheden, zooals zij zich later voordeden, zeker beter gedaan om van die grenzen maar niet aan zijn Engelschen buurman Garling te reppen, en, indien hij het noodig had geacht, om zoover dit hem geschikt scheen, eenvoudig er maar palen te

(a) Uit het op bl. 16 vermeld rapport-Du Bois dd. 2 Juni 1818.

stellen; doch hij kon natuurlijk niet weten, dat men van zijn op zichzelf genomen zeer onschuldig schrijven een gebruik zou maken zóó ver buiten de bedoeling gelegen. Hij berichtte namelijk, bij een brief, gedagteekend Semangka, 15 Augustus 1817, aan Kroë, dat het Lampongsch gebied weder Nederlandsch geworden, en dat hij er als bestuurshoofd opgetreden was: „the Government being determined to relieve the inhabitants from the oppression under which they have suffered so many years and to establish a regular administration throughout the country”. Dergelijke uitingen van menschenverlossing waren, naar wij uit vorige verhandelingen weten, de *manier* geworden onder Raffles' regeering op Java. Kruseman deelde verder mede, dat op een uur gaans van Vlakke Hoek een houten grenspaal stond, doch dat van daaruit niet verder de scheiding was aangewezen, waarom hij Garling vroeg te mogen weten, hoe die lijn eigenlijk liep. (a)

Garling gaf evenwel het verzochte antwoord niet; hij zond den brief door naar Fort Marlborough. Het bestuurshoofd aldaar, Siddons, liet echter evenmin iets van zich hooren, en dit duurde tot Maart 1818, toen Raffles als luitenant-generaal van Benkoelen optrad.

„On arriving at Bencoolen”, verhaalt Raffles' weduwe in de *Memoire* (b), „Sir Stamford found that the Dutch had sent over a commissioner, with the view of re-establishing their authority in the Lampung country, on the southern part of Sumatra. The object of the Dutch by the re-occupation of this territory being to exclude English vessels from a right to anchorage and refreshments in any part of the Straits of Sumatra, except at their pleasure, Sir Stamford felt it his duty to resist what he considered an undue pretension on their part, pending a reference to the authorities in Europe, adopting such preparatory measures, in the mean time, by surveying the coasts and harbours as might facilitate any arrangement eventually decided upon. That the occasion really required interference there could be no doubt. Lord Hastings stated as his opinion . . .” — de meening; die, na Raffles te Calcutta gehoord te hebben, de Gouv.-Gen. ter neerschreef eerst in § 51 van zijn brief dd. 26 Juni 1819 aan onzen Gouv.-Gen. over de grenzenlooze heerschzucht van C. C. G. G. (c)

(a) Zie bijlage 1.

(b) Zie bl. 304 der eerste uitgave. In de 2^e uitgave komt deze mededeeling niet meer voor.

(c) Zie sub 52 *Papieroorlog*.

Commissarissen-Generaal hadden intusschen het onweer zien aankomen. Reeds in hun rapport dd. 9 October 1816 toen het nog niet eens zeker was, hoe de beslissing ten aanzien van Raffles' beleid over Java te Londen zou uitvallen, berichtten zij het Opperbestuur van genoegzaam te zijn onderricht „dat hij met Sumatra groote ontwerpen in den zin heeft en wanneer hij eens weder als resident op Benkoelen geplaatst zal zijn (waartoe hij is aangesteld) zal hij ongetwijfeld zijne beste en onvermoeide pogingen aanwenden, om van dien kant den Britschen invloed en het Britsch gezag uit te breiden”. (a)

Ongeveer een jaar later ontvingen zij een rapport, gedagteekend Chinsurah, 29 Augustus 1817, van hun commissaris tot overneming onzer bezittingen in Vóór-Indië, J. A. van Braam. Daarin werd medegedeeld, dat het Londensch bestuur der O. I. C. Raffles van de hem door Gillespie en Blagrove ten laste gelegde beschuldigingen had vrijgesproken, en hij dientengevolge wel spoedig naar Benkoelen zou gaan. Terwijl Van Braam daarbij overlegde een afschrift van den brief, dien het Londensch bestuur hierover aan de regeering te Calcutta deed toekomen (b), besloot Van Braam zijn rapport aldus: „Particuliere berichten zeggen dat de heer Raffles met groote projecten omtrent het eiland Sumatra vertrekt en wel om te trachten hetzelfde op dien voet binnenslands te organiseeren als hij zulks met Java begonnen heeft, en hetzelfde tot zoo verre als Palembang te extendeeren. In hoeverre dit waar is zoude ik niet durven verzekeren, doch ik heb hetzelfde van dat belang geacht om Uwe Excellentien daarvan niet onkundig te laten”. Den 10ⁿ October 1817 schreef ook Elout particulier aan den departementschef van Koloniën, dat C. C. G. G., met het oog op de aanstaande komst van Raffles „en de plans, welke wij weten, dat hij èn op Sumatra, èn op Borneo, èn op Bali heeft”, zich gehaast hadden om daar vasten voet te krijgen; en den 21ⁿ December 1817 liet hij dit volgen met de mededeeling, waarom zij vooral te Palembang krachtig meenden te moeten optreden. „Dit staat in verband”, schrijft hij namelijk, „met dat andere gedeelte van Sumatra, dat de benaming van Lampongs draagt. De heer Kruseman, die, door zware onpasselijkheid genoodzaakt eene reis naar Europa te doen, voor 1½ jaar verlof heeft, zal UHEG. bekend maken met zijne idéés omtrent die waarlijk belangrijke districten. De heer Raffles

(a) Zie *Opvattingen* bl. 381; *ov.* 41.

(b) Opgenomen op bl. 24 vv. van de „Statement of the services of Sir Stamford Raffles” (1824).

had zeker sedert lang plans tot uitbreiding aldaar, die hij bij zijne terugkomst zal zoeken te realiseeren, denk ik. Wij zijn hem eenigszins vóórgekomen, door bezit van die streken te nemen, die *de droit* aan ons behooren, en reeds met de Inlanders (geheel met hun eigen wil) verbintenissen aan te gaan" (a). — Wellicht, dat de roof van het gansche archief betrekkelijk de Lampongs hunne aandacht er mede op had gevestigd, althans versterkt.

Hoe ook, Raffles maakte aanstonds gebruik van het schrijven over de onzekerheid der grenzen. Met al de drukte hem eigen, stelde hij, naar aanleiding van Kruseman's eenvoudig verzoek, een ellenlangen, vervelenden brief dd. 27 Maart 1818 samen, waarin hij, onder overlegging van het afschrift van een met inlandsche hoofden door een voorganger gesloten verdrag (b), C. C. G. G. allerlei stukjes over het goed recht van Engeland op eene havenplaats in de Lampongs vertelde (c). Hij deelde een verslag mede over het Engelsche *Blimbing*, in 1802 opgemaakt door denzelfden Jarret, die, naar wij konden lezen, zulk een fraai rapport over Ajer Bangies had samengesteld (d); Raffles wees er op, dat diens verhaal over de plaatsing door de Nederlandsche Oost-Indische Compagnie van een grenspaal niet klopte met dat hetwelk Kruseman had gegeven, wjl Jarret's aanwijzing ook de Semangka baai omvatte. Gedurende het Engelsche tusschenbestuur over Java, luidde het al verder, had men zich aan de Lampongs weinig gelegen laten liggen; doch nu waren de toestanden veranderd en gevoelde de Engelsche handel behoefte aan eene havenplaats op den weg naar China, en wel in straat Soenda; men had hieraan trouwens reeds vroeger gedacht, hetgeen kon blijken, herinnerde de Benkoeleesche brief, uit opnemingen in 1801 door Campbell van de Semangka-baai; ook had men te Semangka destijds de Engelsche vlag geheschen en het vermelde contract met de inlandsche hoofden aldaar gesloten. Dit stuk was echter, gelijk hij zelf erkende, *ongeteekend*; een feit, dat zich C. C. G. G. ongetwijfeld herinnerden, toen zij dd. 30 Juni 1818 aan het Opperbestuur, naar aanleiding van een even onvormelijk stuk betrekkelijk Padang's capitulatie, schreven, dat Raffles de gewoonte scheen te hebben "ongeteekende of eenzijdige stukken als bewijsbare te willen aannemen" (e). Ook de Lampongsche hoofden

(a) Zie de beide particuliere brieven van Elout op bl. 382 *Opvattingen*; ov. 42.

(b) Zie bijlage 2.

(c) Zie bijlage 3.

(d) Zie sub 98 *Padang*.

(e) Zie sub 6 *Padang*.

schijnen nooit iets van dit contract geweten te hebben; en als zij later om de overlegging er van verzochten aan den resident te Kroë, den heer Garling, bleek deze daaraan niet te kunnen voldoen.

Overigens liet de brief in duidelijkheid niets te wenschen over; het was een oorlogsverklaring tegen ons onbeperkt gezag in den Oost-Indischen archipel, gelijk wij het vroeger bezaten en dat het tractaat van 1814 ons naar den geest had teruggegeven; niet alleen toch noemde Raffles de Lampongs, maar ook Pontianak, Sambas, Riouw, Borneo „and numerous other states”. C. C. G. G. konden zich dus voor gewaarschuwd houden. Dat inderdaad de schrijver zelf, hoe hij zich ook inspande om wellevende vormen te gebruiken, niets anders dan eene uitdaging bedoelde, is ons gebleken uit zijn brief aan Marsden met het: *I am already at issue with the Dutch Government* (a).

In eene missive van een paar dagen later, nl. van 2 April 1818 stelde hij voor, om gezamenlijk de kosten van een geregelden postdienst tusschen Benkoelen en Batavia te dragen; terwijl hij eindelijk bij een schrijven van 23 Maart 1818 onze regeering van zijn optreden als bestuurshoofd kennis gaf; de drie brieven gaf hij aan zijn vriend en vereerder kapitein Travers mede, opdat deze ze persoonlijk te Batavia zou aanbieden (b). De kapitein voldeed niet alleen aan deze opdracht, doch intrigeerde van Batavia uit tegen het Nederlandsche gezag! C. C. G. G. gaven daartoe den tijd, daar zij de brieven eerst in hunne vergadering van 7 Mei 1818 behandelden; trouwens gouv.-gen. Van der Capellen had ze eerst bij schrijven dd. 2 Mei te voren aan de Commissie-Generaal gezonden.

Ingevolge het besluit dier vergadering, werd door den Gouv.-Gen. aan het bestuurshoofd te Benkoelen dd. 15 Mei 1818 geschreven. De kennisgave betreffende Raffles' terugkomst beantwoordde onze regeering in den vorm; de afstand van Lampongsch grondgebied werd natuurlijk geweigerd (c); en eindelijk in het voorstel tot het vestigen van den geregelden postdienst evenmin getreden. Als grond voor deze laatste afwijzing gold, dat zelfs onder het Engelsche tusschenbestuur zulk een kosten-veroorzakende dienst niet bestond en ook daaraan nu geene behoefte gevoeld werd (d). Nochtans, ofschoon Raffles werd medegedeeld: „Dat het aanleggen van een brievenpost

(a) In *Opvattingen* bl. 381; *ov.* 41.

(b) Zie de brieven van 23 Maart en 2 April 1818 sub 99 en 100 in *Opvattingen*. — Over Travers, zie den index in *Memoir*, 1^e uitgave, in voce.

(c) Zie nader op bl. 25—bl. 26.

(d) Zie *Opvattingen* bl. 380; *ov.* 40.

tusschen Benkoelen en Java voor de Nederlandsche regeering niet van dat belang is, om de kosten daarop vallende te dragen; *gelijk dan ook ten tijde van het Britsch-Indische bestuur van Java zulk een post nimmer op eene geregelde wijze bestaan heeft* — schroomde de typische leugenaar niet naar Engeland te schrijven, dat onze regeering begon met zich tegenover hem vijandig te toonen door die postgemeenschap *op te heffen!* „The first unfriendly and unneighbourly act on their part”, luidt namelijk zijn brief aan R. H. Inglis, „was to discontinue the regular post which had been established between Bencoolen and Batavia; this afforded me an additional necessity of obtaining a station in the straits of Sunda, where our China-ships might refresh in passing to and fro” (a).

III.

Raffles, het wachten op antwoord moede en waarschijnlijk door Travers ingelicht over de stemming te Batavia, had intusschen de beslissing van onze regeering niet afgewacht om handelend op te treden, zoodat ook te dien opzichte het bericht aan Inglis de toedracht der zaak onwaar voorstelt! In Mei 1818 betrad namelijk de resident van Kroë, de heer Garling, vergezeld van eenige soldaten, het Lampongsch grondgebied. Te Semangka gekomen, trachtte hij met goede woorden niet alleen, doch ook met opium, de hoofden voor zich te winnen. — Wij troffen het echter, dat aldaar sinds vier jaren een van opium afkeerige Bantammer woonde, zeker ngabehi Alie, die zeer veel invloed op de hoofden uitoefende, wellicht ook omdat hij de eenige er was, die de schrijfkunst verstond. Deze man wenschte het Nederlandsch gezag trouw te blijven, en slaagde er in om de hoofden van Semangka voor de opiumverleiding van Garling niet te laten bezwijken (b).

(a) Over den brief aan Inglis zie het slot van sub 20 *Bandjermassin* bl. 107. De aangehaalde woorden in de *Memoir* van 1830 bl. 389. In de 2de uitgave komt de zinsnede niet voor. Dat de postgemeenschap anders met groote bezwaren gepaard ging, blijkt o. a. uit het op bl. 16 vermelde rapport van 2 Juni 1818, dat Du Bois zegt te zenden met een gehuurd vaartuig, „onder bedekking van twee dragonders”, terwijl hij een antwoord op dezelfde wijze terug verzocht, daar: „de visschers, welke men gewoonlijk tot het overbrengen van brieven naar herwaarts gebruikt, vreesachtig zijn om te varen, om de menigte van kleine zee-roovers, welke gestadig op deze kusten aanwezig zijn, om vogelnesten te stelen.”

(b) Uit het op bl. 16 aangehaald rapport-Du Bois dd. 2 Juni 1818: „De hoofden van het district Semangka zijn een soort van menschen, welke zoo volstrekt verslaafd zijn aan het gebruik van opium, dat zij bij gebrek aan dien (hetwelk zeer dikwijls het geval is) alles zouden opofferen om het te verkrijgen”.

Toen alzo deze zich bekend maakte van door den luitenant-gouverneur te Benkoelen gezonden te zijn en den hoofden verzocht een contract te teekenen, hetwelk Garling voorlas, weigerden de inlanders, *omdat zij niet wisten hoe die zaak stond*. Dit weerhield nochtans Garling geenszins om de Engelsche vlag te hijschen. — „Hoe kunt gij Mijnheer! die vlag hier hijschen”, hadden zij hem daarop toegevoegd; „voorzeker is Lampong-Semangka nog niet in uw bezit.” Waarop door Garling was geantwoord: „Dat doet niets af; wanneer hierover ongenoegen ontstaat, zoo neem ik het geheel voor mijne rekening.” Alzo berichtte ngabehie Alie dd. 27 Mei 1818 voor de drie hoofden te Boerne, die de samenkomst hadden bijgewoond, aan den resident van Bantam, ten slotte verzoekende, dat deze iemand tot hoofd van Boerne zou aanstellen. „Weliswaar dat wij van Semangka zijn”, betuigden zij, „maar voelen ons niet geschikt om bevelen te geven en de gegevene goed ten uitvoer te brengen. Wij schrijven nu dezen brief, maar die wordt eigenlijk door een anderen geschreven; zoolang nu de man, die schrijven kan te Boerne blijft, is dit wel, maar wanneer hij nu vertrekt, wordt het ons zeer moeilijk”.

Nog krachtiger deed zich een vierde hoofd hooren. — „Ik ben”, haastte deze zich aan ons bestuur te berichten, „met alle hoofden daarop indachtig geweest, dat wij geene andere bevelen te gehoorzamen hadden, dan die van den resident van Bantam, die ook het gebied over Lampong-Semangka voert. Ik wist, dat mijn vader als hoofd van Semangka niemand dan den resident van Bantam gehoorzaamde; nu komt een ander mij bevelen geven; en ik vreesde door die op te volgen mij tegenover den resident van Bantam verkeerdelijk te gedragen. Ik verzoek door den heer Resident nu onderricht te worden, of ik de orders van dien heer Garling zal afwachten, ja dan neen! De heer Resident gelieve mij in alle geval spoedig met weinige woorden te berichten; want de heer Garling zegt, dat er zendelingen van hem naar Batavia gezonden zijn, om aan de Regeering te verzoeken, dat hij zich te Semangka zou mogen nederzetten, en met alle de hoofden aldaar in onderhandeling treden.”

Deze belangrijke tijding zond het bestuur van Bantam door naar Batavia, juist op den dag, dat de regeering aan Raffles schreef van geene onderhandelingen over den afstand van Lampongsch grondgebied te willen weten, dus op 15 Mei 1818. Twee dagen later vergaderden C. C. G. G. opnieuw en daar werd het volgende besloten.

Een expresse zond men onverwijd naar Anjer, ten einde nog met het schip *Maria*, dat den 16ⁿ Mei Batavia had verlaten, het bericht van de gewelddaad naar Nederland te kunnen zenden. Dit rapport werd door eene dépêche dd. 24 Mei 1818 gevolgd, waarin breedvoerig de gansche quaestie nader werd behandeld (a). Ook aan het bestuur van Bengalen zou de regeering het voorgevallene mededeelen. Aan de Semangka-hoofden moest verder worden te kennen gegeven: „dat het Nederlandsch gouvernement ten uiterste tevreden is over het gedrag door hen gehouden en de gehechtheid aan hetzelfde”, terwijl hun nog werd opgedragen: „om geen ander gezag te erkennen dan dat van den resident van Bantam of dengene, die namens hem in de Lampons het gezag uitoefent, en dat zij zich zullen onthouden van met eenige vreemde personen eenige contracten of onderhandelingen aan te gaan”. — Aan Raffles zou de bevreemding onzer regeering over het bericht te kennen worden gegeven, met bijvoeging, hoe verre zij er van af was om te gelooven, dat van den Luitenant-Gouverneur deze schending van Nederlandsch grondgebied ware uitgegaan, te minder wjl hij immers daarover met onze regeering in gedachtenwisseling was getreden (b). Maar aan het ministerie schreef Elout als „lawyer” dd. 9 Juni 1818 over de bezetting van Semangka: „De Britsche vlag is daar dan *previously* geheschen! dat is, men heeft van de zijde des heeren Raffles een daad van souvereiniteit gepleegd, terwijl hij iemand naar hier zond om over de afgifte van dat territoire te handelen. Als dat niet is eene hostile daad, dan verklaar ik mij een botterik in het publieke recht. De argumenten zijn nul. De inlanders houden zich goed; hunne ongedwongen verklaringen bewijzen alles voor ons. (c)

Toen Garling's inval te Batavia bekend werd, was de resident van Bantam, nu de heer C. Vos, juist aldaar; in zijne plaats fungeerde te Serang de assistent-resident voor de Lampons Johannes Antonius du Bois, een man volkomen op de hoogte der Lamponsche toestanden, schrijvende en sprekende de taal des lands, zoomede zeer geschikt om met de bevolking om te gaan. Resident Vos kreeg last om onverwijd naar zijne standplaats terug te gaan, zoomede om Du Bois naar de Lampons te zenden, met opdracht aan dezen om aan de hoofden herhaaldelijk 's regeerings tevredenheid over hun gedrag te kennen te geven en hen aan te manen daarin te volharden;

(a) Zie bijl. 4.

(b) Zie bl. 26.

(c) Het vervolg van dit schrijven haalde ik aan op bl. 410 *Opvattingen*; bl. 70 *ov.*

verder moest Du Bois naar het gebeurde onderzoek doen, „en bijaldien hij onverhooptelijk bevond, dat alsnog de heer Garling of eenig ander vreemd persoon of personen, militaire of burgerlijke, zich in die districten mochten bevinden, dezelve af te vragen, de redenen van hun aanwezen aldaar, hen te kennen te geven, dat zij waren op Nederlandsch grondgebied, en hun beleefdelijk te verzoeken, om zich vandaar te begeven, met verderen uitdrukkelijken last eindelijk, van indien dezelve vreemde personen weigerachtig waren vandaar te vertrekken, alsdan tegen hun langer verblijf te protesteeren, en van zijne bevinding en verrichtingen door middel van den resident van Bantam aan den Gouv.-Gen. verslag te doen.”

Du Bois stak dieningevalge onder bedekking van vijf soldaten, blijkens 's residents rapport dd. 25 Mei 1818, naar de Lampongs over. Ongunstig weder was oorzaak, dat hij eerst den 31ⁿ d. a. v. te Semangka kwam, zoodat de op bl. 13 verhaalde ontmoeting tusschen Garling en de hoofden reeds had plaats gevonden, terwijl de resident den brief dier hoofden van den 27ⁿ Mei op den 5ⁿ Juni ontving, welken het bestuurshoofd bij missive van dien dag naar Batavia doorzond.

Ook in den staat van zaken was onderwijl eenige verandering gekomen. Resident Garling had zich naar Kroë terugbegeven (voor den tocht naar Palembang^p), onder achterlating van een burgerlijk ambtenaar Thomas William Baillie met eene bezetting van 6 soldaten. De bewoners van Semangka verzochten echter ten zeerste dat de bende zou vertrekken, waarop Baillie zich een paal verder naar het strand had begeven. Dientengevolge waren de Engelschen bij Du Bois' komst gevestigd op het plaatsje Tandjongan, hetwelk op Stemfoort's atlas wordt aangewezen van hetzelfde als Semangka te zijn. Daar nu wapperde de Engelsche vlag vóór Baillie's woning.

Een half uur na Du Bois' aankomst, zond deze een schriftelijk verzoek aan Baillie om bij hem te komen, waaraan de Engelschman dadelijk voldeed. Onze assistent-resident vorderde toen, behalve de verwijdering der militairen, het nederhalen van de vreemde vlag, doch kreeg ten antwoord, dat hij zelf dit kon doen, indien hem zulks goed dacht; ook de wegzending der soldaten werd natuurlijk geweigerd. Toen volgde de onvermijdelijke herhaling per schrift van het verzoek tot ontruiming (a); en de vanzelf

(a) Du Bois richtte ondervolgend schrijven (in het Engelsch?), gedagteekend Semangka, 1 Juni 1818 aan Baillie:

«Onaangezien het vriendelijk verzoek aan UEd. gedaan tegen een

sprekende mededeeling als antwoord, dat hieraan niet werd voldaan (a).

Du Bois deed van het vorenstaande aan den resident van Bantam rapport bij brief dd. 2 Juni 1818. In afwachting van nadere bevelen, verklaarde hij het noodzakelijk te achten in het district Semangka te blijven „zullende ik mijn verblijf intusschen ten nutte aanwenden met het verkrijgen van eenige locale kennis van het land.”

De resident antwoordde den 8ⁿ; het werd goedgevonden, dat de assistent-resident het Semangkasche voorloopig niet verliet; doch overigens moest de Engelsche nederzetting met rust gelaten worden. „UEdGestr.”, schreef n.l. het gewestelijk bestuurshoofd, „zal u intusschen met den aldaar aanwezig zijnden Britschen officier niet verder inlaten, maar denzelven beschouwen als een vreemdeling, die zich met uwe permissie aldaar bevindt (*sic*). Intusschen kan UEd.

langer verblijf met gewapende manschappen in het district van Lampong-Semangka te Boerne, op het Nederlandsch grondgebied, — is het, daar UEd. mijne gedane mondelinge vriendelijke instantie niet schijnt te beantwoorden, dat ik alsnog schriftelijk hierop bij UEd. insister van met de onder UEd. sorteërende gewapende manschappen het district van Lampong-Semangka, aan het Nederlandsch Gouvernement behoorende, te verlaten; zullende ik mij verplicht achten het in cas van verdere weigering te beschouwen als een daad van geweld en hiervan onverwijd aan mijn Gouvernement informatie verleen.

(a) Baillie's antwoord luidde als volgt:

«I have the honor to acknowledge your letter of this date, wherein you request that I shall leave the place. I have to inform you that Mr. Samuel Garling, Resident of Croë, having been deputed by the Honble Sir Thomas Stamford Raffles, Lieutenant-Governor of Fort Marlborough and all its dependencies, to settle a treaty of friendship and amicable alliance with the chiefs of Semangka nearly on the same principles and foundation as was many years ago entered into with the then chiefs by the late Mr. John Campbell, Resident of Croë, on the part of the Honble the United English East India Company; and Captain Travers, a British officer, having lately gone to Java on behalf of the Honble Company to settle matters with your Government immediately connected with this subject, I was ordered by my Government to remain here (:the British flag having been previously hoisted :) until the result was known. I therefore decline leaving the place until further orders from Government.”

voortgaan het vertrouwen van de hoofden te winnen en hun die orders te geven, die zij gewoon zijn van het Bantamsche gouvernement te ontvangen en verder UEdelGestr. zich gedragen als assistent-resident van Bantam in de Lampongs zonder de minste acht op den aldaar zijnden vreemden officier te slaan, dien ik UEd. echter aanbeveel niet te gedoogen, dat aan mishandelingen zoude worden geëxposeerd." — De regeering keurde bij haar brief van 9 Juni 1818 al deze inzichten goed.

Du Bois ontving het schijven, terwijl hij in de streken om de Semangka-baai op reis was. Het vertrouwen der bevolking willende winnen, begaf hij er zich allerwegen in de dorpen; den staat des lands bevond de volijverige assistent-resident hoogst ongunstig. Van de aan Kruseman gegeven belofte tot het aanplanten van peper was niets gekomen; een inlandsch hoofd voerde een soort van schrikbewind; pokziekte richtte onder de rampzalige bevolking groote verwoestingen aan; de menschen waren naar de diepste der bosschen gevluht; op vele plaatsen heerschte gebrek. Wat betrof de Engelsche bezetting, Baillie was geen officier, verbeterde Du Bois in zijn rapport dd. 12 Juni aan den resident, doch een burgerlijk ambtenaar. Deze gedroeg zich overigens ook juist, zooals de resident het wenschte, nl. als een met verlof van ons bestuur aanwezige vreemdeling. Daden van gezag oefende hij niet uit, „waarvan het bewijs kon strekken”, meende Du Bois, „dat hij nog heden aan mij het apprehendeeren van een van Kroë gedeserteerden en zich hier in de nabijheid ophoudenden Maleischen oppasser verzocht heeft”. — Men vleide zich, dat deze onthouding in overeenstemming was met door Raffles gegeven bevelen. „Uit de contenance van den Engelschen zendeling te Lampong-Semangka zoude ik beginnen te gelooven”, schreef de resident, in zijn rapport aan de regeering dd. 22 Juni, „dat de Engelschen in het idee zijn geweest, dat het Javasche gouvernement dit gedeelte van de Lampong uit het oog had verloren en nu door de komst van den assistent-resident Du Bois hierin anders ingelicht zijnde, mogelijk hun plan zullen opgeven, daar de resident van Kroë geene qualificatie van Benkoelen schijnt te hebben om eenige autoriteit te Semangka te laten uitoefenen, hetgeen blijkbaar is aan hun zendeling, welke zich thans aan het gezag van den heer Du Bois gesubmitteerd heeft.”

Nochtans deze onderworpenheid zou niet lang duren. De berusting hield slechts verband met andere voornemens. Oorspronkelijk toch was men van Engelsche zijde zoo weinig van plan geweest

om zich als een vreemdeling te gedragen, dat eerlang een scheepspas door ons werd onderschept, welke Baillie dd. 19 Mei 1818 te Semangka had afgegeven (a); doch bij nader inzien scheen Semangka niet zoo wel aan het doel te beantwoorden als de baai van Kalambajang, gelegen aan de oostzijde van de Semangkabaai bij straat Lagoendi. Raffles trof nu maatregelen om daar eene nieuwe vestiging in het leven te roepen. Hierdoor kwamen de Engelschen nog dichter tot Bantam en de resident kreeg diensten-gevolge van de inlanders uit de Lampongs allerlei onrustbarende berichten, zonder er echter het rechte van te weten te komen, terwijl ook Du Bois niet zoo aanstonds op de hoogte van deze nieuwe gebeurtenis kon gebracht zijn. Den 3ⁿ Juli 1818 berichtte namelijk de resident aan de regeering, dat volgens rapporten van 29 Juni, „de zaken op Lampong-Semangka van een meer aangelegen aard begonnen te worden, doordien de daar aanwezig zijnde vreemde Europeaan zich bezig hield om allerlei slecht volk aan zich te trekken en hier en daar roudzond, waardoor men met grond begon te vreezen, dat hij de ingezetenen tegen het Gouvernement zoude zoeken op te ruien.” Ook waren bij Baillie den 29ⁿ Juni een aantal inlandsche mannen en vrouwen van Kroë aangekomen met manden en pakken: denkelyk provisiën „of”, voegde Vos er aan toe, „ook wel amphioen”, waaraan het menschenverlossend gouvernement van Raffles bijzonder sterk deed. Het zou hem niet verwonderen, oordeelde de resident „dat momentaneel de Engelschen reeds zich Lampong-Semangka verzekerd hadden.” — Op deze onrustbarende geruchten, die hem particulier ter oore waren gekomen, had Vos het noodig gevonden, Du Bois' troepenmacht van 5 soldaten „met nog vijf man te vermeerderen”.

(a) De onderschepte scheepspas was van den volgende inhoud:

Samangcabay, Tandjoongan
the 19th day of May 1818.

Pass for a padwahan burthen about 3 coyans Naquodah Dareesa. She is bound for the port of Bantam on Java. Cargo consists of 25 piculs white dammar, 5 piculs common black ditto and 60 bambus of Croë oil.

THOMAS WILLIAM BAILLIE
Ass^t for Samuel Garling,
agent in charge of the U. E. I. Company's
affairs at Croë & Samangca.

IV.

Aan de vestiging te Kalambajang waren opnemingen door de luitenants W. H. Hull en W. H. Johnston voorafgegaan, waaromtrent Du Bois reeds het noodige den 2ⁿ Juni 1818 had gerapporteerd, zonder zich over de toekomst dezer plannen bijzonder ongerust te maken. „Het komt mij voor”, meldde hij namelijk, „dat het Engelsch gouvernement ernstig bedacht is, op het uitvinden van een haven voor schepen tusschen den Vlakken Hoek en den hoek van Pidada aan de bocht van Telok Betong, alzo men ten dien einde de geheele kust tusschen die twee punten gelegen, heeft opgemeten en wel voornamelijk de baai van Kalambajang, op de Engelsche zeekaarten van de straat Sunda bekend bij den naam van *Forest Harbour*, aangelood; doch deze komt mij voor hun van geen nut te kunnen zijn, voornamelijk niet in den Westmoesson.”

Raffles dacht er echter anders over. „It is my intention”, berichtte hij dd. 3 Juli 1818 aan het geheime Comité der O.-I. Compagnie te Londen, „to fix a respectable establishment in Caloombayan or Forest-Bay, and to maintain possession, pending the reference to Europe... The Company's onward-and homeward-bound ships may be authorized to touch there, on the passage through the Straits (Sunda)... It is the declared intention of the Dutch authorities, to assume and enforce the same influence in these seas as formerly, when their monopoly was undisturbed and the English were wholly excluded. Such a course can only be met by *our* being beforehand with them, or by insisting on our flag remaining in all disputed places pending a reference to Europe... My arrival in these seas has, however, I fear, been a few months too late!” (a)

Bij een schrijven, gedagteekend Fort Marlborough, 17 Augustus 1818, richtte Raffles zich tot het hoofd van Kalambajang, waarin hij het volk tegen het Nederlandsch gezag opzette, het mededeelde dat de Lampongs bij het tractaat van 1814 niet aan Nederland waren overgegaan en dat hij eene vestiging aldaar verlangde (b). Den 31sten d. a. v. verscheenen er 'n 60 tal soldaten met den luitenant W. H. Johnston, in hoedanigheid van Britsch commissaris, die nu als heer des lands optrad, een kazerne deed bouwen enz.; het was echter geen

(a) Zie Raffles rapport bl. 257 vv. V. D.

(b) Zie bijlage 5.

geregeld volk, meende resident Vos, „maar naar het aanzien bijeengeraapte lascars van de schepen”, die aan de ingezetenen veel last gaven, luidde het in een der rapporten (van 6 October 1818) aan de regeering.

Toen C. C. G. G. van deze nieuwe bezetting kennis kregen, droegen zij in hunne vergadering van 12 October 1818 o. a. den resident van Bantam op, om het hoofd van Kalambayang het wederrechtelijke van Raffles' daad duidelijk te maken door hem schriftelijk mede te deelen:

„Dat het Nederlandsch gouvernement kennis draagt, dat er eene Engelsche bezetting zich op Kalambayang heeft neergezet;

„Dat deze daad is eene geweldige en onrechtvaardige daad;

„Dat hij uit den brief, die hem door den L. G. Raffles gezonden is, zelve wel zien kan, dat deze man van het recht van het Nederlandsch gouvernement overtuigd is;

„Dat het niet waar is, dat de Lampongs of eenige gedeelte daarvan, volgens het laatste vredetractaat tusschen Nederland en Engeland gesloten, aan de Engelschen behoort, dat het integendeel aan Nederland behoort;

„Dat het hoofd van Kalambayang zich dus steeds moet blijven beschouwen als ondergeschikt aan den resident van Bantam;

„Dat het Nederlandsche gouvernement ook wel zeer overtuigd is van zijne getrouwheid aan hetzelve en dat hij alleenlijk voor de overmacht van het oogenblik bukt.”

Verder werd besloten, dat te Semangka woningen voor den assistent-resident zouden gebouwd worden. (a)

Inmiddels was Du Bois niet permanent te Semangka kunnen blijven; vooral de Palembangsche zaken hadden zijn aandacht meer naar de grenzen van dat rijk gevorderd. In brieven aan de regeering van 19 en 22 Juni 1818 was andermaal door den resident op het belang gewezen van Lampongs toekomst, op het verderfelijke van Engelsche vestigingen aldaar, en in verband daarmee op de wenschelijkheid eener reorganisatie van het Europeesch bestuur. (b)

Hij wilde de Lampongs tot een zelfstandig gewest zien verheven en wees Du Bois als resident aan, wiens residentie gevestigd behoorde te zijn te Boemi Agong of het een weinig westelijker gelegen Toelang Bawang, in het noorden van het gewest aan de

(a) Zie ook bl. 34.

(b) Zie den brief dd. 19 Juni 1818 op bl. 252—253 V. D.

grenzen van Palembang. De inkomsten van het zout, zoomede het opkopen van koffie en peper zouden voldoende blijken om de kosten te dekken „zonder dat men nog op de te voorziene winst van de was, stofgoud, olifantstanden, kapas, rotting en damar zal behoeven te rekenen”. In beginsel deelde de regeering deze beschouwingen. Zij vreesde echter met de administratieve scheiding der Lampongs van Bantam, in de kaarten van Raffles te spelen, die op grond der zelfstandigheid van eerstgenoemd gewest ons recht er op ontkende. C. C. G. G. bepaalden er zich daarom bij hun besluit dd. 4 Juli 1818 toe met de noodzakelijkheid te erkennen dat „een bekwaam persoon met het bestuur over de geheele Lampongs dient te worden belast en de plaatsen zooveel mogelijk persoonlijk moest bezoeken”; doch tevens: „dat het echter vooralsnog raadzaam is, om in de onmiddellijke betrekking van de Lampongs tot Bantam geene geheel afwijkende verandering te brengen”, waarom verder werd besloten:

„Den assistent-resident van Bantam Du Bois te gelasten, gelijk hem gelast wordt bij deze, om de Lampongs te doorreizen met macht om tot zijne beveiliging eenige weinige manschappen ter zijner keuze mede te nemen;

„Om den staat der zaken in oogenschouw te nemen en de Lampongers in hunne gehechtheid aan het Nederlandsche Gouvernement te sterken, en hun deszelfs bescherming toe te zeggen;

„Om wijders bepaaldelijk met den Pangeran Poeloe Marga (van Boemi Agong) te overleggen de middelen om te Boemi Agong eene Nederlandsche regeering te vestigen en hetzelfde dadelijk ten uitvoer te brengen;

„Om van zijne komst aldaar ten spoedigste kennis te geven aan den commissaris Muntinghe, thans zich te Palembang bevindende, en met dezen te blijven correspondeeren;

„Om verder in de regeling en beheering der zaken zoodanig te handelen als gerustelijk aan zijn ijver, trouw, kunde en bekende genegenheid voor den inlander kan worden overgelaten;

„Om van alle zijne verrichtingen en ontmoetingen aan den resident van Bantam verslag in te zenden, met bijvoeging van zijne bedenkingen en voorstellen ten nutte van Zijner Majesteits dienst.”

Du Bois liet zich in deze nieuwe opdracht niet onbetuigd. „Roovers” werden verslagen; en gelijktijdig met Muntinghe goede resultaten van krachtdadig optreden verkregen: „zijnde”, rappor-

teerde Vos dd. 10 September 1818 aan de regeering, „de communicatie door middel van de Palembangsche rivier met den commissaris Muntinghe geopend en de Nederlandsche vlag aan het begin en de uitwatering van die rivier wapperende; waardoor voor Zijne Nederlandsche Majesteit eene bezitting is bewaard gebleven, die reeds de aandacht van eene vreemde natie tot zich had getrokken, en welke waarschijnlijk daardoor zich niet weinig in hare oogmerken zal zien voorkomen.” Maar op nieuw meende de resident er op te moeten wijzen, dat het beter ware den band van ondergeschiktheid tusschen het Lampongsch en Bantamsch bestuur los te maken, zoodat het, schreef hij den 15ⁿ October 1818 „ter voorkoming van langwijligheid in het uitvoeren van de thans gewichtige zaken, nuttig zoude zijn, dat de heer Du Bois, thans in de nabijheid van den commissaris Muntinghe, ook onder zijne onmiddellijke orders werd gesteld”. — C. C. G. G. achtten daarvoor het tijdstip echter niet gekomen; in hunne vergadering van 18 October namen zij voorloopig dit schrijven „voor notificatie” aan.

Toen alzoo de gewichtige gebeurtenissen te Kalambajang voorvielen, was in het Semangkasche Du Bois niet meer werkzaam. C. C. G. G. hadden derwaarts den ambtenaar Krijgsman gezonden, die oorspronkelijk voor Sumatra's Westkust was bestemd geweest, doch met Du Puy's vergeefsche reis naar Benkoelen den 21ⁿ Juni 1818 was teruggekomen. Den resident van Bantam werd dd. 30 October 1818 opgedragen, Krijgsman aan te schrijven: „van zich in persoon te begeven naar Kalambajang, en aan dengenen, die van wege de Engelschen aldaar gezag voert, aan te zeggen, dat hij zich op Nederlandsch territoir bevindt, en denzelven verzoeken zijn volk van daar terug te trekken, en voorts ten bewijze van de rechten, welke het Nederlandsch gouvernement ter dier plaatse uitoefent, de Nederlandsche vlag te hijschen; daarin tegenstand ontmoetende op de krachtigste wijze te protesteeren, en van zijn wedervaren te dienen van rapport.”

Op *de krachtigste wijze* te **PROTESTEEREN!** C. C. G. G. durfden te weinig, schreven te veel. Zij waren bevreesd voor politieke verwikkelingen in Europa, gelijk zij mede reeds te kennen hadden geheven in nader te vermelden brieven van 9 en 30 Juni 1818 (a). „De Hooge Regeering van Nederlandsch-Indië”, schreven zij in hun rapport dd. 9 October 1818 over de bezetting van Kalam-

(a) Zie bl. 29 en bl. 31.

bajang (a), „dient eenige regelen te kennen, naar welke zij zich moet gedragen in soortgelijke gevallen als deze, daar het van de zijde van eenen vreemden ambtenaar op toegelegd wordt dadelijkheden uit te lokken, die zekere bedoelde plans nuttig zouden kunnen zijn.”

Krijgsman kwam den 24ⁿ November 1818 des middags ten 2 ure te Kalambajang aan en vervoegde zich onmiddellijk bij Johnston, die zeer ziek lag. Nochtans ontving hij den Nederlandschen ambtenaar voorkomend. Deze maakte hem op beleefde wijze met het doel der komst bekend, en deelde mede, dat hij de Nederlandsche vlag wilde hijschen. Ofschoon Raffles bij zijn brief van 7 Juni 1818 had toegestaan, dat te Semangka beide vlaggen nevens elkander zouden wapperen (b) — *faveur insigne* noemden het C. C. G. G. in hun op bl. 33 aan te halen protest — werd dit nu geweigerd, eene van zoo vele inconsequentien, waartegen Raffles nooit opzag (c). Johnston zeide namelijk ernstig, dat hij kwam van wege den luitenant-gouverneur van Benkoelen met een aan C. C. G. G. gericht schrijven, hetwelk reeds verzonden was; dat hij eene opdracht had zich te Kalambajang neder te zetten en te beletten het hijschen van eene vreemde vlag, zoomede de verwijdering van de Engelsche; eindelijk dat hij slechts voor geweld zou wijken. — Krijgsman kon ontwaren, dat men er zich in staat van verdediging gesteld had, wijl er waren 6 complete vierponders, 2 zesponders, een kist met geweren, gereedschappen, 60 goenizakken met rijst, 18 sipajers, en 2 vaartuigen bemand met ongeveer 20 personen.

De ontmoeting met Johnston eindigde alzoo spoedig; eene schriftelijke behandeling volgde nu. Krijgsman zond een briefje, waarin hij het verzoek herhaalde tot het hijschen van de Nederlandsche vlag (d). Johnston, erkennende de ontvangst van dit verzoek, antwoordde slechts: „I cannot comply with your request”!

(a) Verg. *Opvattingen* bl. 388; *ov.* 48.

(b) Zie bl. 27.

(c) Bij brief dd. 8 December 1818 gaven C. C. G. G. onzen minister van Koloniën van de verhuizing der Engelschen naar Kalambajang kennis, aan het slot waarvan zij schreven. „Uwe Excellentie zal wederom hieruit ontwaren, dat de heer Raffles zich in deze niet gelijk blijft, daar hij in den beginne wel wilde toestaan dat de Nederlandsche vlag benevens de Engelsche werd geplaatst, terwijl dit thans door de Zijnentwege gestelde personen niet wordt gedoogd.”

(d) „As my coming at Caloombayang have acquaint you through orders from my Government of hoisting the Dutch Colours at this place being not satisfied with my verbal request, I do hereby repeat on my applying there with.”

In hoever dit Engelsch van Krijgsman zelf dan wel van een slecht en onduidelijk schrijvenden copiist is, kan ik niet zeggen.

De Nederlandsche ambtenaar deed daarop een protest volgen, waarvoor hem een model was gegeven, zoodat de eenigszins naïve vorm er van niet op zijne rekening mag gesteld worden; hij verklaarde er in, dat de Engelsche bezetting eene daad van onrechtvaardigheid en schending van het Nederlandsch grondgebied was en dat hij onmiddellijk de weigering tot opbreken aan de regeering zou berichten (a); hij deed dit protest vergezeld gaan van een briefje aan Johnston, waarin hij zijne groote verwondering uitdrukte, dat hem geweigerd was er de Nederlandsche vlag te hijschen (b). Johnston antwoordde andermaal dd. 25 November 1818. De hoofdquaestie werd door hem gemaakt van het voorgewende geschil over de juiste grenzen; zoolang dit geschil niet was vereffend, moest de Engelsche bezetting blijven; in hoever dit als eene schending van het Nederlandsche gebied viel te beschouwen, had hij, Johnston, niet te beoordeelen." (c)

(a) Het protest was van dezen inhoud:

Nothwithstanding my kind verbal request made to you by the orders of my Government against your any longer staying at Calombayan, His Netherlands Majesty's jurisdiction, with men and arms, not being accomplished, I protest and insist on your leaving the place and the whole district of Samangka with your men and arms as it entirely belong to His Netherlands Majesty.

I deem it my duty further to inform you that in case you decline leaving the place, will be consider your remaining any longer in it an act of injustice and defamation to the territory of His Netherlands Majesty and I shall immediately afford information to Government on the subject.

I am

Sir!

The Assistent Resident of the Netherlands Government in the District of the Lampong Samanca

W. KRIJGSMAN.

(b) «With the utmost astonishment perceived of yours momentarily received decline of me hoisting the colour at Caloombayang, which territory and the whole districts of the Lampong Semangka entirely belongs to His Netherlands Majesty, for which conduct and likewise of my verbal request made to you of leaving the place not being accomplished, I therefore deem it my duty to enter herewith a writing protest conform to orders from Government."»

(c) Johnston's antwoord luidde namelijk als volgt:

«I have to acknowledge the receipt of your protest of the 24 of Nov.

De Nederlandsche ambtenaar achtte hiermede zijne taak volbracht; den 27ⁿ November verliet hij Kalambajang, evenwel achterlatende 4 soldaten met 1 korporaal, „welke”, berichtte de resident dd. 4 December 1818, „aldaar in naam van het Nederlandsch gouvernement verblijven zullen”, zoodat er nu Engelsche en Nederlandsche soldaten op hetzelfde plaatsje gelegerd bleven!

Men ziet *Pasjodu* is geene nieuwigheid.

Alzoo keerde Krijgsman onverrichter zake naar Semangka terug. Van hieruit diende hij het Nederlandsch gezag hoog te houden; maar een onaangenaam voorval maakte in de oogen der bevolking dat gezag te schande. Een sergeant van Krijgsman's gevolg bedronk zich, en beleedigde niet alleen den assistent-resident, doch stak in zijne woede een te Semangka aangekomen djoeragan over hoop! De schuldige werd onmiddellijk naar Batavia opgezonden. — Het geval schijnt in de Lampons geene gevolgen gehad te hebben; doch een jaar later was er op Riouw ook een Nederlandsche onder-officier, die door zijn ruw optreden aanleiding gaf tot een zeer ernstig opstootje en toen, met het noodlottig gevolg, dat tal van inlandsche nijveren overstaken naar het pas gestichte Singapore en aldus medewerkten tot de verbazend snelle opkomst dezer vestiging.

V.

Gelijk wij ons uit het op bl. 11 medegedeelde zullen herinneren, hadden C. C. G. G. op Raffles' voorstel om een stuk der Lampons

relative to your insisting on my withdrawing the whole of the British forces from the district of Semangka.

«In reply to which I beg leave to inform you that having orders from the Government of Bencoolen to remain at Calombayan until His Excellency Baron Van der Capellen would be pleased to appoint any authority on the part of the Netherlands Government whom I might have the honor of meeting to point out the boundaries of the Lampong country and on the limits which according to the opinion of their Excellencies the Commissioners General at Batavia should desire the jurisdiction of the two Governments and such authority not having yet arrived, I am not able to send the required report respecting the boundaries and it is utterly impossible for me to withdraw any of the British forces from the district of Semangka. How far it may be considered an act of injury and injustice to the territory of His Netherlands Majesty, in not complying with your orders, I am not capable of judging.”

af te staan, in hunne vergadering dd. 7 Mei 1818 den Gouv.-Gen. opgedragen hierop een afwijzend antwoord te doen geworden en wel om den luitenant-gouverneur te kennen te geven: „dat de Hooge Regeering van Nederlandsch-Indië zich onbevoegd acht om op eigen gezag eenig gedeelte van het Nederlandsche grondgebied in deze gewesten aan de zaakgelastigden van eenige Europeesche mogendheid af te staan, of aan dezelve te vergunnen op Nederlandsch grondgebied in Indië eenig etablissement te vestigen en dat dezelve zich dus beleefdelyk verschoonen moet om deswegens in eenige onderhandeling te treden, maar dat dezelve zich tevens gerustelyk verlatende op het persoonlijk karakter van den heer Luitenant-Gouverneur, in het volst vertrouwen verkeert, dat er van de Britsche zijde geen inbreuk op den tegenwoordigen stand van zaken, als op het recht van de Hooge Souvereiniteit van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden zal gemaakt worden.”

Onze gouv.-gen. had hieraan bij brief van 15 Mei voldaan; doch in diezelfde maand was reeds op last van Raffles Semangka bezet geworden. Blijkens het op bl. 13 aangeteekende, leidde dat bericht tot eene vergadering van C. C. G. G., den 2ⁿ dag, nadat 's regeerings brief aan Raffles was afgegaan, waarin de verwachting werd uitgesproken, dat hij het Lampongsche gebied zou ontzien. Nu werd den gouv.-gen. verzocht om den luitenant-gouverneur alsnog kennis te geven:

Dat het Nederlandsche Indische Gouvernement met de uiterste bevreemding vernomen had, dat eenige Engelsche militairen in het district Lampong-Semangka waren aangekomen, en dat aan de Inlandsche hoofden aldaar op last, zoo men voorgaf, van den Resident van Bencoolen was voorgelezen een contract, dat zij moesten teekenen;

Dat het Nederlandsch Gouvernement nauwelijks kan gelooven, dat zoodanig eene handelwijze door den Heer Luitenant-Gouverneur zoude zijn bevolen of toegelaten geworden, daar dezelve niet anders zoude inhouden dan eene openbare schending van het grondgebied van Z. M. den Koning der Nederlanden; dan hetzelve zulks te minder waarschijnlijk houdt in de gegeven omstandigheden, waarin juist hij Luitenant-Gouverneur over de grensscheidingen aan hem Gouverneur-Generaal geschreven had, en het dus voor zedelyk onmogelyk moest gehouden worden, dat op eene eigendunkelijke wijze die zaak door hem Luitenant-Gouverneur zoude worden uit haar geheel gebracht;

Dat aan de Inlandsche hoofden was te kennen gegeven de goedkeuring van het Nederlandsch Gouvernement, die hunne weigering om de contracten te teekenen of eenig gezag dan het Nederlandsche te

erkennen, aan hetwelk zij zelven betuigden, dat zij en hunne vaders bij uitsluiting steeds gehoorzaamheid schuldig waren geweest; en dat hun wijders bevolen was zich in het vervolg zoo te blijven gedragen, en bijzonderlijk zich te onthouden om met vreemde personen eenige contracten of onderhandelingen aan te gaan.

Dat de Gouverneur-Generaal hem Luitenant-Gouverneur gevolgelijk verzoekt de noodige bevelen te willen geven dat de bezetting Engelsche militairen en alle Engelsche burgerlijke personen, welke zich in de genoemde plaatsen vastelijk buiten deszelfs toestemming ophielden, zich van daar verwijderen en van alle verdere schending van het Nederlandsch grondgebied onthouden zouden.

De gouv.-gen. gaf aan deze opdracht bij brief dd. 17 Mei gevolg.

Raffles beantwoordde de brieven van 15 en 17 Mei bij twee dépêches van 7 Juni. Zij dragen het vervelend, onaangenaam karakter, waardoor zijne leugenachtige betoogen zich steeds kenmerkten.

In het antwoord op den brief van 15 Mei werd hoofdzakelijk het volgende medegedeeld. Het was buiten kijf, dat in een vroeger tijdperk de Engelschen op eene ankerplaats in de Semangka-baai recht hadden. De Lampongs behoorden ook niet tot de streken, die volgens het tractaat van 1814 ons toekwamen. Ze volgden niet Bantam, daar sinds lang de onderhoorigheid was verbroken geworden. Dat niettemin C. C. G. G. het voormalig Nederlandsch gezag in de Lampongs wilden herstellen, verklaarde de briefschrijver te vervullen met *grootte verwondering!* — Het gewone standpunt dus van den jingo, die op alles wil de hand leggen, doch als een ander het doet, den geërgerde of den verbaasde speelt. — Raffles verklaarde verder te Semangka de Britsche vlag te hebben geheschen, doch deelde tevens mede er *geen bezwaar* tegen te maken, luidde het uit de hoogte, dat in afwachting van hetgeen men in Europa zou beslissen, *de Nederlandsche vlag nevens de Engelsche zou wapperen!* Hielden wij aldus onze aanspraken vol, dan zou men het in Europa wel weten te overwegen, luidde het altijd op denzelfden aanmatigenden toon, of het kon geduld worden, dat het gouvernement van Java aan de overzijde op Sumatra vasten voet hield op dezelfde wijze. . . . *als Groot Britannië eenige eeuwen te voren Calais in bezit had!* Wat hem betrof, luidde het in hetzelfde schrijven open gesoeg! hij aarzelde niet te verklaren, de integriteit van Sumatra voor te staan met de meest gewichtige argumenten, die hij meende te

kunnen aanwenden. Maar welke ook het verschil van meening mocht zijn, — dat niemand sterker dan hij zelf zeide te betreuren! — hij had de overtuiging, dat C. C. G. G. zijne motieven zouden weten te waardeeren en voor zijn streven om op vriendschappelijken voet te blijven een geopend oog zouden hebben! (a)

Aldus deed Raffles het voorkomen, alsof hij in waarheid iets hechtte aan eene juiste opvatting van het tractaat van 1814; doch reeds eene maand te voren, namelijk dd. 14 April 1818, had hij naar Europa geschreven: „The question is not now, whether we are to give back to the Dutch the possessions they actually possessed in 1803, according to the late convention; but whether the British Government and British merchants will be contented to be excluded from the trade altogether, in the same manner as they were before the last century; nothing less will satisfy the Dutch authorities who are now at Batavia; they make no secret of it, and openly avow the exclusion of the English, except from Batavia, as the first principles of their policy” (b).

De andere brief dd. 7 Juni 1818, het antwoord op 's regeerings schrijven van den 17ⁿ Mei, was natuurlijk in denzelfden toon. Ook daarin kwam de mededeeling voor, dat C. C. G. G. in zijne handelingen slechts zucht naar vriendschappelijk en eerlijk optreden zouden zien. Zij hadden zich volstrekt niet ongerust te maken. Hun schrijven stelde hij voor, als te handelen over de maatregelen, genomen om de oude grenzen tusschen de Britsche en Nederlandsche bezittingen vast te stellen! En hadden C. C. G. G., tegen hun eigen meening in, aan Raffles geschreven, dat zijn persoonlijk karakter een waarborg voor hen was, dat geene maatregelen tot schending van het Nederlandsch grondgebied op zijn last werden genomen, — Raffles betaalde ze met eenerlei munt, door te antwoorden, dat dit vertrouwen volkomen gegrond was, dat de Britsche vlag *alleen maar* te Semangka was geheven, en dat de opneming van de Semangka-baai voltooid was! Als C. C. G. G. het mochten wenschen, konden zij een afschrift van de opneming erlangen! (c)

(a) Zie bijlage 6.

(b) Op bl. 306 der eerste uitg. van de *Memoir*. In de tweede uitg. komt het schrijven niet voor. In *Boulger's* werk over Raffles (verg. aanhef *Papieroorlog*) wordt deze brief ook aangehaald op bl. 267—bl. 268, doch evenzeer het door mij aangehaalde weggelaten.

(c) Zie den brief in bijlage 7. — In hoofdstuk X der *Memoir*, doch slechts in de eerste uitgave van 1830, is de kaart der opneming van Kalambajanghaven afgedrukt.

Inmiddels had resident Vos bij de op bl. 15 vermelde missive dd. 5 Juni 1818 de regeering er op gewezen, hoezeer kapitein Travers te Batavia drukke correspondentie hield met Garling te Semangka (a); hetgeen C. C. G. G. dd. 9 Juni d. a. v. den last deed geven: „om langs alle gepaste middelen de correspondentie over Anjer, Bantam of eenige andere plaats daaromtrent gelegen, met de Lampongs of werwaarts anders ook, te stremmen en niet te gedoogen, dat eenige brieven of personen daar gebracht of aangekomen naar de Lampongs verzonden of overgevoerd worden; maar om al die brieven en personen aan te houden, de brieven aan den Gouv.-Gen. over te zenden en omtrent de personen de nadere bevelen te vragen, met last om op gelijke wijze te handelen met alle brieven en personen, die van de kust van Sumatra en bijzonderlijk van de Lampong-Semangka in het Bantamsche mochten aankomen, met dien verstande echter, dat de gewone en bekende vaartuigen en personen onder dit verbod niet begrepen zijn, doch vrijelijk zullen kunnen varen, na behoorlijk onderzoek of zij ook met eenige brieven of boodschappen van vreemde onderdanen aan ingezetenen gericht, belast zijn.”

Denzelfden dag, dus den 9ⁿ Juni, zonden zij de gansche correspondentie, met resident Vos gehouden, naar den directeur-generaal van Koloniën in Nederland; Raffles' brieven van den 7ⁿ t. v. waren dus toen nog niet ontvangen. Na op den inhoud der stukken de aandacht gevestigd te hebben, berichtten zij het volgende aan den departementschef:

„Maar wij moeten UHed.Gestr. opmerkzaam maken op de geheele zaak en niet minder op den hoogst moeielijken toestand, waarin de Hooge Regeering van Nederlandsch-Indië zich indertijd zal bevinden, wanneer zij niet voorzien is met Zijner Majesteits stellige bevelen, hoe zij zich te gedragen hebbe, in geval van schennis van het Nederlandsche grondgebied of andere soortgelijke vijandige en beleedigende gedragingen door ondergeschikte ambtenaren van vreemde mogendheden, met wie Zijne Majesteit in vriendschap leeft.

„Wij gevoelen al het nadeelige, hetwelk uit eenen te onberaden ijverzucht zoude kunnen ontspruiten, en met welk eene voorzichtigheid en beleid dient gehandeld te worden, als het aankomt op ge-

(a) „dat er tusschen de zich op Batavia bevindende majoor Travers over Anjer en Bantam met den heer Garling te Boerne een correspondentie geopend is en eerstgemelde verscheiden brieven in eenige dagen van Lampong-Semangka heeft ontvangen”.

dragingen, die niet doordacht op de goede eensgezindheid tusschen de Europeesche moederregeeringen eene schadelijke inbreuk zoude kunnen maken; wij zullen dan ook te dezen niet dan na rijpe kennis van het gebeurde, beslissen, en ons, zoo zulks maar eenigszins doenlijk is, onthouden van dadelijkheden met dadelijkheden te beantwoorden; hoezeer wij tevens gelooven veiliglijk te mogen onderstellen, dat zulke gedragingen, als de luitenant-gouverneur Raffles zich veroorlooft, door het Britsche gouvernement hoogelijk zullen worden afgekeurd.

„Maar zulke feitelijkheden kunnen herhaald worden; zij kunnen van meer dadelijken invloed op de rust en veiligheid der Nederlandsche bezittingen worden, zij kunnen een oogenblikkelijken en krachtdadigen tegenstand noodwendiglijk vorderen, en dan maakt het voor de Indische regeering eene der neteligste omstandigheden, hoe, zonder den wil en begeerte van het Europeesche gouvernement te kunnen, te handelen. Het wordt voor haar dan alleenlijk een raadsel, wat te doen, wat te laten.

„Het ware hoogelijk te wenschen, dat over vele zaken, de buitenlandsche bezittingen betreffende, maar vooral ook over dit bijzonder en teeder punt tusschen de Europeesche mogendheden vaste bepalingen onderling wierden gemaakt.

„Wij nemen de vrijheid dit alles aan UHedelGestrenger ernstige overweging te bevelen.” (a)

Maar de inmiddels opgetreden minister Falek vond blijkbaar, dat C. C. G. G. zich veel te angstvallig betoonden. Op bijna ironische wijze, zou men zeggen, keurt hij o. a. in zijn rapport aan den Koning dd. 18 November 1818, waarin hij de ontvangen correspondentie uit Indië behandelt, de zwakke houding af, die de Bataviasche regeering tegenover kapitein Travers in acht had genomen. „Eene bijzondere omstandigheid”, schrijft hij namelijk, „heeft nog bijgedragen om den behoedzamen en gematigden geest van U^r. M^s. Commissarissen-Generaal in het helderste daglicht te stellen. De officier, die het eerste schrijven van den heer Raffles aan den Gouverneur-Generaal had overgebracht en sedert te Batavia verbleven was, had zich in heimelijke briefwisseling gesteld met den Britschen ambtenaar, die Lampong-Semangka was komen bezetten.

(a) De beide voorlaatste alinea's, ook te vinden op bl. 386 *Opvattingen*; ov. bl. 46; ik had ze destijds ontleend aan V. D. — Het „alleenlijk” staat in den origineelen brief.

Bij het ontdekken dezer briefwisseling heeft de Hooge Regeering alleenlijk maatregelen genomen om dezelve, voor het vervolg, te verhinderen, en geenszins om den onkieschen zendeling te doen vertrekken uit de kolonie in welke hij de gastvrijheid aldus misbruikt had. Over het geheel schijnen zich de Commissarissen-Generaal een te overdreven begrip te maken van het nadeel, dat eene krachtige handhaving onzer rechten in andere werelddelen aan de goede verstandhouding tusschen de wederzijdsche Gouvernemen ten in Europa zouden kunnen toekennen..." (a) Waartoe dit *overdreven begrip* heeft geleid, zette ik in mijne verhandeling "De Singapoorsche Papieroorlog" uiteen.

De beide brieven van Raffles dd. 7 Juni 1818 werden door C. C. G. G. in hunne vergadering van 1 Juli afgedaan. Ook den vorigen dag hadden zij twee militante brieven van gelijke dagteekening behandeld, namelijk over onze bezetting van Billiton en onze bemoeienissen met Palembang (b): en terwijl den luitenant-gouverneur dientengevolge was medegedeeld, dat onze regeering hem niet meer zou antwoorden op zaken buiten zijn gebied liggende, was tevens door C. C. G. G. bij brief van 30 Juni het Opperbestuur andermaal gewezen op het bedenkelijke van Raffles' drijven, gelijk dit ook uit den Lampongschen inval bleek (c).

Omtrent die Lampongsche zaken zelve n, besloten C. C. G. G. ter vergadering van 1 Juli 1818 den luitenant-gouverneur bij schrijven van onzen gouv.-gen. te laten weten, hoezeer de bezetting van Semangka in strijd was met Raffles' eigen betuigingen, dat hij het Nederlandsch gebied niet schond. Tegen deze "dad en van geweld" werd *uitdrukkelijk en plechtelijk* geprotesteerd en de luitenant-gouverneur voor de gevolgen verantwoordelijk gesteld; tot het aanwijzen van de juiste grenzen tusschen Benkoelen en de Lampongs verklaarden C. C. G. G. te willen medewerken, doch niet dan op den grondslag, dat de gansche Lampongs met de Semangka-baai Nederlandsch gebied waren. Ten slotte werd spoedig antwoord verzocht. (d)

Raffles haastte zich echter niet, zoodat C. C. G. G. zich verplicht zag en om bij rapport dd. 25 Augustus 1818 hunne ernstige

(a) Falck's rapport dd. 18 November 1818 werd bereids door mij aangehaald in *Opvattingen* bl. 389; *ov.* 49.

(b) Zie *Opvattingen* bl. 386—387; *ov.* 46—47.

(c) Zie *Opvattingen* bl. 388; *ov.* 48.

(d) Het besluit der vergadering in bijlage 8.

grieven onder de aandacht van den gouv. gen. van Bengalen te brengen. Daarin werd wel in de eerste plaats de Lampongzaak, van Raffles' optreden af, uitvoerig en nauwgezet behandeld, doch tevens geklaagd over de weigering tot overgave van Padang en zijn optreden in zaken, waarmede hij als hoofd van Benkoelen niet te maken had, als met Palembang, Billiton en met de belangen van Alexander Hare. C. C. G. G. verzochten dientengevolge aan de regeering te Calcutta om Raffles uitdrukkelijk te gelasten zich van dergelijke handelingen te onthouden (a).

Natuurlijk moest nu hierop antwoord gewacht worden; doch onderwijl was Semangka door Raffles prijsgegeven, en had hij den 31ⁿ Augustus, naar wij weten, Johnston met een detachement naar de overzijde van de baai te Kalambajang gezonden. Verder vond hij goed den brief onzer regeering te beantwoorden bij een schrijven, dat hij dagteekende 19 Augustus 1818, doch waarvan hij de verzending lang genoeg uitstelde om de zaken andermaal te Kalambajang voldoende gevestigd te zien, zoodat C. C. G. G., gelijk zij naar Nederland berichtten in hun op bl. 22 vermeld rapport dd. 9 October 1818, den brief eerst den 5ⁿ October ontvingen! (b) Raffles weigerde daarin natuurlijk de integriteit der Lampongs ten onzen behoefte te erkennen; doch overigens, schreef hij, om aan onze wenschen zooveel mogelijk tegemoet te komen, werd door hem Johnston als commissaris voor de grensregeling aangewezen. Verder deelde hij mede Semangka wegens ongezondheid der plaats, te hebben doen verlaten en nu Kalambajang was verkozen. Eindelijk had hij de brutaliteit er zich over te beklagen, dat wij ons met de aanstelling enz. van hoofden in de Lampongs bemoeiden. (c)

Den dag juist, dat C. C. G. G. dit schrijven ontvingen, dus 5 October 1818, was door hen afgezonden het protest tegen Raffles' protesten van 12 Augustus en 1 September te voren (d), waarmede hij reeds in een zijner brieven van 7 Juni *gedreigd* had (e).

(a) Zie dit slot van den brief in *Opvattingen* bl. 393; *ov.* 53.

(b) „Wij hebben de eer Uwe Excellentie bij deze te zenden nadere ingekomen stukken van den Luitenant-Gouverneur van Benkoelen; hoezeer dezelve gedagteekend zijn den 19 Augustus, zijn zij ons niet voor den 5^{en} dezer maand geworden: de heer Raffles heeft zich dien tijd ten nutte gemaakt zijne plans uit te voeren.”

(c) Zie bijlage 9.

(d) Zie over deze protesten *Opvattingen* bl. 394; *ov.* 54.

(e) Zie bijlage 6.

De stukken van den luitenant-gouverneur handelden nochtans uitsluitend over ons optreden in Palembang; het antwoord van C. C. G. G. daarentegen over de onderscheidene gedragingen van Raffles', die tot grieven bij onze regeering hadden geleid, en daaronder noemden zij in de eerste plaats de Engelsche bezetting te Semangka. Herinnerd werd, dat Raffles was begonnen den afstand van een deel der Lampons te verzoeken en hetwelk hij had doen volgen door eene feitelijke bezetting en het uitoefenen van daden van gezag, „dans l'exercice entière de laquelle cependant il trouva des obstacles réels dans la fidélité des natifs et dans leur attachement au Gouvernement Néerlandais”; onze opmerkingen tegen deze handelingen hadden, herinnerden C. C. G. G. verder, den luitenant-gouverneur geleid tot een wel zonderlinge verandering van stelsel: „n'ayant pu réussir à nous faire consentir à une cession de territoire, maintenant il en soutient la propriété”; en nochtans verklaart hij „par une faveur insigne, qu'il nous est libre de hisser le pavillon de notre patrie à côté du drapeau Anglais”. Verder zet het protest onze rechten op de Lampons uiteen, als onderhoorig aan Bantam; en wijst daarbij op eene getuigenis van Raffles zelf in een brief dd. 26 Juli 1813 aan Calcutta, waarin deze woorden voorkwamen. „With regard to the question, whether Semangka might with greater advantage be dependent on Java or on Bencoolen, as far as concerns the interests of the British Government, the Lt. Governor in Council inclined to doubt the policy of removing it from its present connexion.” (a) En zoo hechtten C. C. G. G. voortdurend eene zeer overwegende beteekenis aan de opvatting of het al dan niet uit een administratief oogpunt wenschelijk zou zijn, de Lampons van Bantam te scheiden. Overigens lagen buiten kijf deze streken binnen den kring der Nederlandsche belangen, zooals de historie ze aangaf en onze regeering door een feitelijk bezit had te kennen gegeven, hetwelk nu door Raffles gewelddadig was geschonden. Terecht konden dus

(a) „Legt men”, schrijft Van Deventer op bl. XXXIII, „naast deze uitspraak van Raffles zijne beweringen van weinige jaren later en vergelijkt men zijne handelwijze als resident (lees: als luitenant-gouverneur) van Benkoelen met die als luitenant-gouverneur van Java, dan komt men tot eene slotsom, die weinig vleiend is voor de vastheid zijner staatkundige overtuiging en de eerlijkheid zijner bedoelingen.” -- Over die *eerlijkheid* natuurlijk geen verschil; doch zijne *staatkundige overtuiging* was ons weg te dringen, waartoe de losmaking der Lampons van Bantam een vereischte werd geacht, sinds dit laatste gewest Nederlandsch was geworden.

C. C. G. G. hun protest over de Lampongs besluiten met de gevolgtrekking: „Les prétentions donc du Lt. Gouverneur de Bencoolen sont mal fondées, et ses mesures sont une violation manifeste des droits souverains de S. M. notre Roi.”

Doch, gelijk ik zeide, toen dit stuk was afgedaan, kwam het bericht der bezetting van Kalambajang. C. C. G. G. haastten zich dientengevolge, hun protest van 5 October, dat naar wij weten aan de Bengaalsche regeering was gezonden (a), te doen volgen door de stukken over deze nieuwe quaestie, die zij dd. 8 October aanboden bij eene missive, waarin het volgende voorkwam:

L'oeil pénétrant de Votre Excellence y verra une incohérence* de système jointe à une inconsequence de conduite.

Aussi le Chevallier Raffles nous épargne-t-il la peine de répéter ses arguments. Il agit, mais il ne raisonne pas. Il nous est impossible de prévoir jusqu'où peuvent aller les mesures ordonnées par un homme, dont le but manifeste est de provoquer des mesures de la part du Gouvernement Néerlandais ou de ces Agents, qui puissent lui fournir des prétextes, pour en agir selon son bon plaisir.

Une telle conduite ne peut être approuvée par ses supérieurs, elle ne peut l'être par vous Monseigneur, dont les sentiments nobles et vertueux sont connus.

Nous insistons donc encore sur la demande, que nous avons faite à Votre Excellence, de vouloir donner des ordres, mais des ordres bien précis au Chevallier Raffles, pour se retirer du territoire Néerlandais et ne plus se permettre de nouveaux actes hostiles.

Den 12ⁿ October had de vergadering plaats, waarin volgens het op bl. 20 medegedeelde, werd besloten om het hoofd van Kalambajang tegen de wederrechtelijke bezetting te waarschuwen; doch tevens verzochten C. C. G. G. onzen Gouv.-Gen. om aan Raffles te kennen te geven:

Dat C. C. G. G. met leedwezen hebben ontwaard, dat de L. G. Raffles, welke ook zijne innerlijke overtuiging ook zij, vastelijk gezind schijnt, zijne onrechtvaardige gedragingen voort te zetten;

Dat er dus in dezen stand van zaken geene nuttigheid is, om ten aanzien van de grensscheiding van het Britsche grondgebied en het Nederlandsche, eenige maatregelen te nemen, alzoo de L. G. den eenigen grond, op welchen de Nederlandsche regeering kan en mag handelen, verwerpt;

Dat C. C. G. G. echter in dit aanbod van den L. G. een duidelijk

(a) Zie *Opvattingen* bl. 395; *ov.* 55.

bewijs zien van deszelfs overtuiging, dat het recht niet aan zijne zijde is, en dat zij daarom te meer getroffen en verontwaardigd zijn, over het gedrag van den L. G., die aan het uiteinde van de Semangkabaai op Nederlandsch grondgebied post vatte en die post versterkt;

Dat C. C. C. G. tegen deze nieuwe daad van geweld en alle de gevolgen, die de L. G. daaraan zoude willen geven, of welke daaruit met den tijd mochten voorkomen, uitdrukkelijk protesteeren;

Dat C. C. G. G. door den Resident aan het Inlandsch hoofd te Calambjang zullen doen weten, dat de Nederlandsche regeering het bezetten van die plaats door de Engelschen als eene schending van de rechten van Z. M. den Koning der Nederlanden aanziet, en dat hij Hoofd zich steeds zal hebben te beschouwen als eeniglijk ondergeschikt aan de Nederlandsche regeering.

Raffles stoorde zich natuurlijk niet aan al dat geschrijf. Terwijl onze regeering het noodig achtte om tegenover het gezwets der Britsch-Indische bladen over Raffles' schandelijk optreden in de officieele Bataviasche Courant van 24 October 1818 het vertrouwen uit te spreken, dat het Bengaalsch bestuur dergelijke handelingen van een ondergeschikte zeker niet dulden zou (*a*), deed de luitenant-gouverneur zelfs, naar ik op bl. 23 mededeelde, zijn post Kalambajang aanzienlijk versterken, niettegenstaande hij bij brief dd. 19 Augustus aan onze regeering had medegedeeld, dat de Engelsche troepenmacht aldaar niet grooter zou zijn, dan die Nederlandsche bezetting. C. C. G. G. ontvingen van deze nieuwe maatregelen kennis bij brief van den resident van Bantam dd. 11 November, hetgeen hun aanleiding gaf om bij dépêche van den 14ⁿ alsnog het volgende naar Bengalen te berichten:

De nouveau nous avons à importuner Votre Excellence par nos plaintes contre la conduite du Chevalier Raffles.

Dans sa lettre du 19e Août de cette année, dont nous avons eu l'honneur d'envoyer une copie à Votre Excellence au mois d'Octobre dernier, le Chevalier Raffles, tout en nous faisant par l'établissement qu'il forme sur le territoire Néerlandais à Colombian... (*b*), nous déclare

(*a*) Zie die dagbladpublicatiën in *Opvattingen* bl. 391 en bl. 392; *ov.* 51 en 52. — Ik heb daar geschreven *Bengal Hurkary*. — Het blad schijnt echter te heeten *Bengal Hurkara*, althans zoo vond ik het vermeld in N. P. van den Berg's „Regeering en Drukpers in Britsch-Indië” (1897), opgenomen in de Verslagen enz. der Koninklijke Akademie van Wetenschappen, Afdeling Letterkunde, 4e reeks, deel II, bl. 81; *ov.* 5.

(*b*) De copiiist schijnt in dezen tusschenzin een paar woorden te hebben uitgelaten.

que la force armée n'excédera pas celle mise à la disposition de notre Résident dans ces parages, et quelle ne se montera que seul nécessaire «for the safety of the party»; telles sont ses expressions.

Maintenant nous apprenons que le garnison a été augmenté, que des munitions de guerre de toute espèce ont été débarqués et que quelques pièces de canon, dont douze d'un calibre assez fort, ont été débarqués de même, comme aussi tout ce qui est nécessaire pour la construction d'un établissement assez considérable,

Votre Excellence voit que le Chevalier Raffles continue d'en agir avec une violence marquée, et qu'il se fait un jeu de sa parole; nous nous étions reposés sur celle-ci, mais nous devons déclarer maintenant, que désormais nous en agirons suivant les circonstances et comme il sera conforme aux droits du Roi notre auguste souverain. Nous rendons Monsieur Raffles et ses agents personnellement responsables des conséquences qui pourraient en résulter.

Nous nous flattons, que bientôt les réponses aux lettres, que nous avons eu l'honneur d'adresser à Votre Excellence, nous imposerons le devoir de Lui témoigner nos sentiments de reconnaissance pour la justice qu'elle nous rendra sans doute, en ordonnant au Chevalier Raffles de cesser toute acte arbitraire et de se retirer du territoire Néerlandais, qu'il n'a cessé de violer.

De klachten onzer regeering tegen Raffles' gedragingen waren te Calcutta in goede aarde gevallen. Bij missive van 7 November 1818 werd door het bestuur van Bengalen aan C. C. G. G. medegedeeld, dat aan Raffles last was gegeven tot ontruiming van de Lampongs:

„We have signified to the Lieutenant-Generaal of Fort Marlborough”, luidde het daarin, „our opinion that no attempt should be made to form a British establishment in Samanca Bay, and we have directed him to withdraw the parties he has sent to Caloonbaya Bay or in any other places of the Bay of Samangka. We are concerned that a proceeding of this nature should have given rise to any unpleasant feeling on the part of your Excellencies, and are sensible of the moderation with which you have conducted the discussion.”

Deze beslissing, zoomede de afkeuring over de andere gedragingen van Raffles, ontving onze regeering, toen de Commissie-Generaal reeds was ontbonden, zoodat de heeren Elout en Buyskes zich aan boord ter reede van Batavia bevonden, wachtende op eene gunstige wind om de terugreis naar het vaderland te ondernemen. De Gouv.-Gen. had daardoor nog gelegenheid zijne gewezen ambt-

genooten den 26ⁿ Januari 1819 bij elkander te roepen en ze den inhoud der dépêches uit Bengalen mede te deelen. Zij beantwoordden de gunstige mededeelingen met eene warme dankbetuiging aan den gouv.-gen. van Bengalen (a); het verder aan den heer Van der Capellen overlatende, wel verre van aan hunne bedekte bedreiging gevolg te geven van geweld met geweld voortaan te zullen keeren, gelijk in de dépêche van 14 November te lezen stond, om op de wijze als tot dusver had plaats gevonden, nu ook te protesteeren tegen de bezetting van Singapore, welke gelijktijdig was bekend geworden. In het vertrouwen, dat daarmede hetzelfde succes zou worden behaald, oordeelden zij met onzen gouv.-gen., dat men zich evenzeer van iedere feitelijke daad van gezag tegen Singapore moest onthouden: eene fout, waardoor wij Singapore en middellijk gansch Malakka eerlang zouden verliezen, gelijk ik dit in mijn „Singapoorsche Papieroorlog” heb uiteengezet (b).

DEN HAAG, *Koningskade* 23.

November 1898.

(a) Zie *Opvattingen* bl. 409; *ov.* 69.

(b) Naar aanleiding van dat opstel is mij van meer dan ééne zijde mondeling de opmerking gemaakt, dat het toch eigenlijk maar goed is geweest, dat Singapore voor ons verloren ging; zoowel omdat iets dergelijks vroeg of laat toch op eene wellicht voor onze nationale eer nog krenkerder wijze zou geschied zijn; en ten andere wijl door ons gemis aan breedte van opvatting in koloniale zaken, die geld kosten, wij nooit aan de beschaving zooveel goed zouden gedaan hebben, als Engeland werkelijk voor den handel met de stichting van Singapore gedaan heeft. — Ik zou echter van het vorenstaande geen melding maken, ware het niet, dat ik daarna uit Batavia een schrijven ontving van een onzer bekwaaamste kooplieden aldaar, dat hetzelfde thema behandelt en wel op eene wijze, die mij van belang genoeg voorkomt om onder de aandacht van den lezer te brengen. Uit dien hoofde nam ik den brief op in bijl. 10.

BIJLAGEN

BEHOORENDE BIJ HET ARTIKEL

„Raffles' bezetting van de Lampongs in 1818"

DOOR P. H. VAN DER KEMP.

Bijl. 1 noot a bl. 8. Kruseman's brief dd. 15 Augustus 1817 aan Garling luidde aldus:

The Government of His Netherlands Majesty's Indian possessions having appointed me to the administration of the Lampong provinces, I avail myself of this opportunity to inform you there of, and also that I have fixed my residency at Telok Betong on Lampong Bay.

I arrived a few days ago at this place with intention to enquire into the state of the country and at the same time to ascertain the exact boundaries of the Dutch and British territory.

The information, which I have been able to collect from the natives on those head, is but very imperfect and differs materially from what the geographical situation of the country leads me to consider as the boundary line.

The Lampongs, ever since they were ceded to us by the native Government of Bantam, have been considered as a dependency on the Bantam residency and the internal administration left in the hands of the native chiefs; during that period an exact knowledge of the boundaries was not of much consequence nor did there exist any necessity to adhere strictly to the same as the possession of the Lampongs was more nominal than real, in consequence of the miserable state to which the country had gradually fallen from the commencement of the present century.

Even the British Government of Java and its dependencies paid no attention to the Lampong provinces and no steps whatever were taken to establish a permanent administration in the country nor to ascertain the boundaries.

Now that the Lampong Provinces have again become a Dutch possession and the Government being determined to relieve the inhabitants from the oppression under which they have suffered so many years and to establish a regular administration throughout the country, you will easily conceive that

the measures which I shall be obliged to adopt include the necessity of one knowing the exact limits of the Dutch and British territory and as the information which I have received from the natives on this subject as before mentioned is very imperfect, I take the liberty of applying to You and to request the favour of a statement exhibiting the boundary line from the wooden pillar erected four miles to the northouest of Flat point to the different directions of the compass.

Ratoe Besar Jallabodin (?) has taken upon him to forward this letter to You by land and if it is possible may I request the favour of an answer by the return of the people.

Bijl. 2 noot 6 bl. 10. Het z.g. contract, waarop Raffles zich beriep luidde aldus:

Whereas, we the Pangerans and Chiefs of Semangka, and the Districts depending thereon, being long and fully sensible of the strict honor and mild Government of the Honble English East India Company, our neighbours, and being equally desirous of forming a lasting friendship and alliance with the said Honble Company, so on behalf of ourselves and successors joyfully receive the deputation sent us by Walter Ewer Esqre, Commissioner for all affairs, of the Honble English East India Company and presented us by Mr. John Campbell, for the express purpose of concluding with us the terms of a mutual and lasting friendship founded on the most pure principles, and which are held insolvable by each of the contracting parties. We the Pangerans, and chiefs of Semangka on the part of ourselves and successors do solemnly covenant and agree with the aforesaid Walter Ewer Esq., Commissioner for the affairs of the Honble English East India Company to give immediate and full possession of the harbour and port of Semangka, with all the land to it, appointing North and South within our boundaries and that the produce of our country, principally pepper, shall be delivered to the agents of the Honorable English East India Company only, excluding all other nations whatsoever, conditionally that the said Honble English East India Company do faithfully covenant and agree to protect us from our enemies, by sea or land, conjointly with our own powers and do further bind ourselves not to make war or molest our neighbour in the Hills, but in such cases as shall be deemed justifiable by our Allies the Honble English East India Company.

And we, the aforesaid Pangerans and Chiefs of Semangka, do hereby ratify and conform these our engagements by our

seal and signature hereto affixed, holding ourselves and successors the faithful and declared allies of the Honorable English East India Company.

Bijl. 3 noot c bl. 10. Ziehier Raffles' brief, gedagteekend 27 Maart 1818 aan onzen Gouv.-Gen.:

The officer deputed by Your Excellency to form settlements and establish a regular system of administration for the Lampong districts having addressed the Resident of Croë on the subject of the boundaries between the British and Dutch possessions in the southern provinces of Sumatra, I avail myself of the earliest opportunity to communicate with Your Excellency thereon and in furnishing the information which seems to be desired, to suggest for your consideration such an adjustment of the question as appears to me best calculated to preclude the possibility of future discussion or dispute.

The following is the substance of a report entered on the records of Bencoolen, in the year 1802 and furnished by Mr. Jarrett then in charge of the districts of Croë.

Billimbing. Here is the only safe harbour on the Ouestcoast in the Croë districts; all the eastern boats water here on their way up the coast. This is an excellent situation for a factory. The point perfectly shelters the bay from the N. W. winds, and the anchorage is 3 and in some places 6 fathoms; no surf; and shipping off pepper very easy. The river may be safely entered at high water; and small boats may go up to some distance.

The remaining tract of the British possessions extends from Billimbing guard round Flat point and the opposite point called Cheena, to Oedjong Tampang in Sumatra Bay, where a teaktimber, designating the chop, is erected, which serves to mark the boundary between the English and Dutch possessions.

From the guard at Billimbing to the chop is a distance of about thirty miles uninhabited.

The country is generally level; there are four rivers and a brook to pass on the road to Tampang: the largest is called Syllaman (*a*) and is distant about seven miles and a half from the guard; prows can enter at high water and proceed upwards to some distance; the others are not worthy of remark. Point Cheena forms one of the head lands of Semangka bay and is about thirteen miles from Syllaman river; from point Cheena

(a) *Kaap* „Sleman” vindt men op Stemfoort's atlas, ten oosten van Vlakke Hoek.

to the chop is a distance of about nine miles and a half within Sumatra bay.

About fifty years ago a Dutch officer was send from Batavia for the purpose of erecting the teaktimber above mentioned, with the Dutch Company's arms on one side and the title of the Sulthan of Bantam on the other at Choose Rudda towards Billimbing, about seven miles and a half south from Tampang point; an ancestor of the present rajah of Tampang represented to this gentlemen the impolicy of erecting the timber so far from any uninhabited spot, and recommended that it should be set up at Tampang point where he (the then Rajah) would engage to take care of it, and there it was accordingly planted.

The Rajah resided at Labouan Tampang, opposite the anchoring ground (a), after passing the point on entering the Bay. Here he has a village on a level plain about one hundred and fifty fathoms from the beach. It consists of ten houses, containing about 35 inhabitants.

The soil is not favorable for the cultivation of pepper. The Rajas ancestors came (*onleesbaar*)... from the family of Pangeran Choukje di Singit (?).

Your Excellency will observe on reference to Mr. Kruseman's letter (a copy of which I enclose) that there is a difference in the two statements regarding the actual position of the wooden pillar or chop, which was supposed to mark the ancient boundary between the British and Dutch possessions. The site according to the statement of the British officer being within the bay of Semangka and excluding an anchorage beyond Point Cheena; while according to the present statement of Mr. Kruseman, it would appear to have been removed to the Northward of Flat point, so as to exclude the British ships from the anchoring ground.

On this point, as the report of the British Resident of Croë was made at a time when the question of boundary was not a matter of immediate interest, Your Excellency will naturally conclude, that I am inclined to give it the full weight to which it is entitled and the more so, as the intermediate space between the two supposed sites has since become an object of the first convenience to the British trade and the interests of the provinces committed to my charge.

(a) In de Keizersbaai ligt tegenover Tampang het eiland Taboëan, en daarop ligt volgens Stemfoort's atlas een plaatsje *Labouan*.

While the British authority held the temporary possession of Java, it was not deemed necessary to go to any expence on the opposite coast for the watering of the British ships passing through the Straits, to and from China, nor was it essential in the then neglected state of the Lampong country to adopt any measures on that coast for the protection of our pepper contracts in the Croë districts; but circumstanced as the British trade now is, without any convenient place at which to procure water and refreshment, it becomes an object of some importance and particularly so with reference to our immediate interests in the Croë districts, to fix upon a station in the straits of Sunda, at which our Chinaships may touch, and where they may be assured of finding supplies and a direct communication with the British authorities at Bencoolen.

That this object has been long in contemplation of the British Government appears by the measures adopted by the British Commissioners on this coast, in the year 1801.

Mr. John Campbell, who was then deputed by the Commissioners to proceed to Semangka with the view of preparing the way to an eventual establishment in a letter dated the 29 September of that year, reports his having been received by the chiefs of that place in the most cordial and friendly manner, and that they had agreed unanimously to deliver the post of Semangka and its dependencies to the English Government under the conditions contained in a treaty of friendship and alliance of which I have the honor to enclose a copy for Your Excellency's information.

On this occasion, with a full assembly of the Pangerans, and chiefs and about two thousand people, the English flag was hoisted, under a salute of three vollies of small arms, by Mr. Campbells party and the place taken possession of in the name of the English East India Company on the 24 September 1801. The treaty however, though conditionally agreed upon, does not appear to have been signed at the time nor since acted upon; the chiefs of Semangka, awaiting the arrival of the promised protection from the English; and the English themselves not having determined, whether it would be advisable or not to avail themselves of its conditions.

The Commissioner Mr. Ewer in reporting the above circumstance to the Supreme Government, in a letter under dato the 27 October 1801, after stating that the Dutch Government never had any right over these people by conquest or otherwise, than through treaties with the King of Bantam and that

they, in consequence considered themselves at full liberty to enter into any engagement they thought proper, provided it were with the concurrence of that King or that they could be defended from his resentment, makes the following observations.

The people considered themselves also in other respects at liberty to form engagements, with the English Company, as they have been deserted by the Dutch, who seem to have abandoned the place, by having destroyed all their public buildings and fortifications and withdrawn all their military stores of every description, at the time they retired to Batavia.

These circumstances may afford arguments for excluding them from any pretensions on account of this place, in settling their claims at the establishment of peace.

I have thus placed before Your Excellency, the principal information afforded by our records. The only other information, which I have yet been able to obtain from any native authority is that the small district of Jeram was formerly considered as the boundary between the Croë districts, and these of Lampongs.

The situation of this Districts as well as of the principal places referred to in the above reports, are shown in the enclosed charts which, for Your Excellency's convenience, I have caused to be framed from Mardens map of Sumatra and the best authorities within my reach.

Waving therefore the right of the Semangka chiefs to admit the British and the claims which the latter have to an establishment at that port by virtue of the conditional agreement above noticed, Your Excellency will perceive, that there are three distinct questions, which affect the boundary on the sea-coast. First the actual site of the wooden pillar. Secondly the authority by which the Dutch Government originally erected it, without the presence of any officer on the part of the British Government and the claim which its present existence may justify and Thirdly the original connection between Tiram and the Croë districts.

On the first point it will not only be necessary to prove the actual site of the pillar at present, but that it has never been removed.

On the second, unless it can be proved that the pillar was erected in the presence of a British officer, or that the British Government was apprised of its intended erection, its existence cannot be admitted as conclusive; the less so as the principle

once admitted that the British are to be considered as excluded from all places, where such indication of foreign possession are found, would lead to endless claims, not only throughout the archipelago generally but even on this coast, where it may be supposed there are several such places or stones with inscriptions either in the Dutch or Portuguese languages.

On the third point, it is probable, opinions and informations obtained even on the spot may vary; the chiefs of the Croë district claiming what those of Semangka may not admit, and *vice versa*, and as not only Croë but even Bencoolen itself once belonged to the Sulthan of Bantam, the disputable ground may give to endless discussions.

With regard to the measure adopted by the British Government at Semangka in 1801 it remains to be considered, how far His Netherlands Majesty is entitled by the convention of the 13 Augustus 1814, to exclude the British from a port in which their flag was hoisted anterior to the year 1803, and from which the Dutch Government and authority had long been previously withdrawn.

To admit the principle that this convention excludes the British from all ports where the Dutch flag may have once been hoisted or where a trace, such as a pillar or stone, is to be found of their having fifty or a hundred years ago had possession, might as well be pleaded to the exclusion of the British from forming establishments at such places as Pontianak, Sambas, Rhio, Borneo and numerous other states in which the Dutch authority has long been obsolete.

But I trust on a point where the convenience only of the British trade is consulted and where the extension of territorial influence is out of the question, there will be no difficulty in a liberal adjustment.

All that I am anxious to insist upon is our right, to an anchorage for our ships, within the bay of Semangka, that is to say to the possession of the coast for a few miles beyond Point Cheena up to the bay as far as Oedjong Tampang or Jeram.

Should this be disputed, the only alternative we have is to establish our port at Billimbing, where indeed the object would be partly answered, but probably at a very considerable expence and risk, independent of its being out of the regular tract of the ships; passing through the Strait. But however inconvenient on this respect, it must still be restored to in such case and I leave it to Your Excellency to judge, how very different would be the feeling were our station fixed within the bay,

under a cordial and perfect good understanding from what it must be, should our ships be obliged to anchor at greater risk and expence at the very confines of a disputable ground.

With regard to the uncertain nature of the islandboundaries, as well as to the state in which this part of the Lampong country has long been left, Mr. Krusemans letter affords sufficient evidence. He observes that the information he has been able to collect from the natives on this head, is but very imperfect and differs entirely from what the geographical situation of the country leads him to consider the boundary line; and further that hitherto «an exact knowledge of the boundaries was not of much consequence nor did there exist any necessity to adhere strictly to the same as the possession of the Lampongs was more nominal than real in consequence of the miserable state, to which the country had fallen from the commencement of the present century”.

It will be obvious to your Excellency that the natural boundary of the British possessions on the West coast of Sumatra drawn so as to include the pepper districts of Croë will be found in the long range of mountains terminating between Semangka and Lampongbay and should a reference to the authorities in Europe, on this question become necessary, it will be my duty to suggest that limits should be so permanently fixed. This would include on the British side the post of Semangka and for ever put an end to dispute and discussion on the subject.

Actuated by an earnest desire of preventing the possibility of future misunderstanding and contemplating the inconvenience, delay and misconceptions which may arise pending a reference to Europe, I place a full confidence in the liberality with which Your Excellency will consider this question and am inclined to hope you will at once concur in the advantage of fixing this range of mountains as the boundary and in leaving the bay of Semangka open to the establishment of such a post as the British Government may think proper to fix upon for the convenience of their trade.

In order that I may have the honor of receiving Your Excellencies communications on this subject with the least delay and that no time may be lost in unnecessary reference, I have deputed Captain Travers to proceed to Batavia in charge of this dispatch and that officer will further be able to confer on all details connected with this subject.

Bijl. 4 noot a bl. 14. Depêche van Commissarissen-Generaal dd.
24 Mei 1818 aan den Directeur-Generaal van Koloniën:

Wij hebben reeds een en andermaal aan UHE.Gestr. afgezonden eenige stukken betreffende de zeer ongegronde vorderingen door den Britschen Luit^t. Gouverneur te Bencoolen tot afstand van een gedeelte van het Nederlandsch grondgebied op Sumatra aan de zijde der Lampongs.

Wij bestemden dezen brief tot eene ontwikkeling dier zaak, en een betoog van het verkeerd gedrag des heeren Raffles.

Wij zullen niet treden in een geschiedkundig onderzoek over het recht op de Lampongs in overoude tijden. Dit alleen is voor ons oogmerk genoeg aan te halen, dat alle Lampongs behoorden tot de bezittingen der vorsten van Bantam; dat door overwinningen en verbonden dezelve landen door die vorsten zijn afgestaan aan de Nederlandsche O. I. C.; dat de Compagnie, als leenheer aan die vorsten, als hare vasallen, de oefening van zekere rechten daar heeft toegestaan; dat van tijd tot tijd aan de Engelschen de vestiging van enkele factoryen is vergund; doch dat deze vergunningen met geene mogelijkheid of recht kunnen worden ingeroepen verder dan dat zij kunnen bewezen worden.

Dit alles klemt nog te sterker, nadat in onze tijden de koningen van Bantam én door de Nederlandsche regeering van Java, én door het Britsche tusschenbestuur van Java geheel en al zijn ten onder gebracht, en al hun territoriaal recht aan het Gouvernement van Java hebben afgestaan.

Deze beschouwing beneemt al dadelijk alle kracht van het beweerde door den Luit.-Gouverneur van Bencoolen, dat de scheidpaal, welke in vroegere dagen gesteld is, geen bewijs kan opleveren, tenzij er tevens worde aangenomen, dat dezelve daar gesteld is met onderlinge overeenkomst met de Engelsche autoriteiten. De scheidpaal toch, die volgens den brief diens Gouverneur aan de eene zijde het Nederlandsche wapen vertoont, is aan de andere zijde met het Bantamsche gemerkt. Het is dus eene scheiding van dat gedeelte van het grondgebied, dat de Nederlandsche Compagnie aan zich gehouden heeft in vollen eigendom en beschikking, en van dat andere gedeelte, dat tot zekere hoogte aan den koning van Bantam gelaten was. Die scheiding is dus niet tusschen Engeland en Nederland, maar tusschen Bantam en Nederland (als men zich eens zoo mag uitdrukken) geregeld. De toestemming van Engeland was toen, noch noodig, noch mogelijk.

Nog minder waarde heeft de andere redeneering (om die in het voorbijgaan op te nemen), dat zoo die paal iets bewijzen zou, men eerst zou moeten doen zien, dat dezelve altijd daar

gestaan en nooit verplaatst was. Het is toch eene onbetwistbare rechtskundige waarheid (a), dat niet hij, die bezit, bewijzen moet, dat dit bezit wettig is; maar dat hij, die de wettigheid tegenspreekt, die onwettigheid betoogen moet, daar zooals de fransche rechtsgeleerden dit uitdrukken, *possession vaut titre*.

De Luit^t. Gouverneur voorn^d. heeft wel uit de aanvraag van den assist^t.-resident Kruseman aan de Engelsche autoriteit van Croë, betreffende de juiste strekking der scheiding naar aanleiding van die paal, een grond willen halen, om de onzekerheid daarvan te bewijzen, dan ook dit valt dadelijk weg, wanneer men aanmerkt, dat een paal maar een punt beslaat, en dat dus de lijnen uit dat punt naar de richtingen voorwaarts en zijdelings met eenige nauwkeurigheid dienen te worden getrokken, zonder dat het punt zelve onzeker is.

Even weinig dringende is de redeneering uit het voorgevalene in 1801 en het bericht van den Engelschen resident in 1802. Dit laatste toch bewijst niets meer, dan dat ook toen de Britsche autoriteit op eene uitbreiding harer grenzen gedacht heeft; en dat, hoezeer er op dat oogenblik wel niet dadelijk over die scheiding getwist werd, men zich zocht te wapenen, en dit is zooveel te zekerder, wanneer men nagaat (en dit bewijzen de oudere en latere oorkonden) dat sedert lange jaren de Heeren Engelschen (gelijk zij in de oude bescheiden der Compagnie genoemd werden) steeds uit waren op de vergrooting van hunne grenzen in die streken. Vandaar dan ook, dat (gelijk de Luit^t.-Gouverneur Raffles aanvoert) men in 1801 een contract heeft zoeken te sluiten met de hoofden in dat gedeelte der Lampongs, hetwelk ontwijfelbaar aan Nederland behoort, en dat men daar (zoo men voorgeeft) eene Engelsche vlag geplant heeft.

Het laatste moge waar zijn (hoezeer het niet bewezen wordt), maar hieruit zal wel voor het tegenwoordig recht der Britsche regeering geen bewijs kunnen getrokken worden; want Nederland was op dat tijdstip met Engeland in oorlog, en zoo men het dan al als een conquest mocht kunnen beschouwen (des neen, want nergens blijkt daarvan) dan zou nu het gelijk staan met alle andere bezittingen, door de Engelschen te dier tijd vroeger of later vermeersterd, en nu bij het tractaat van 1814 terug gegeven.

En wat dat contract betreft, het is in waarheid onbegrijpelijk, hoe de Luit^t.-Gouverneur zich durft beroepen op een stuk, dat hij zelve erkent nooit geteekend geweest te zyn, waarvan het afschrift door hem aan ons toegezonden, en reeds aan

(a) Meester Elout is hier natuurlijk weder aan het woord: de *lawyer*.

UHEd.Gestr. medegedeeld, niets anders is, dan een bloot ontwerp, hetwelk geene de minste teekenen van echtheid of wettig bestaan heeft, zoodat wij nauwelijks weten, met welken naam te bestempelen het beroep op zulk een niets beduidend stuk.

En zoo deze redeneering op zichzelve reeds alle kracht aan dit stuk en de daaruit afgeleide aanspraak beneemt, nog duidelijker blijkt de nietigheid uit hetgeen zoo toevallig als ongedwongen nu onlangs ons is toegekomen: de verklaring namelijk door de hoofden van Lampong-Semangka gegeven aan den Engelschen ambtenaar, die voor korten tijd, vergezeld van eenige militairen, de stoutheid gehad heeft zich op Neerlands grondgebied te begeven, en aan die hoofden een contract ter teekening aan te bieden. Die teekening toch is door die hoofden geweigerd met de verklaring, dat zij, noch hunne vaders ooit aan eenige autoriteit gehoorzaamheid schuldig waren geweest dan aan den resident van Bantam. Wanneer men naar bewijzen gezocht had, men zou moeite gehad hebben een beter te vinden, dan deze zoo ongedwongen en voor ons (wij herhalen het met genoeg) toevalige verklaring van eene op zich zelve onbetwistbare waarheid.

De verdere redeneeringen van den Luit.-Gouverneur te Bencoolen zelve, bewijzen dit voor ons, want hij eindigt zijn geheel betoog met eene machtspreuk, welke uit Europa verbannen, nu hier fortuin zoekt; dat in alle gevallen dit grondgebied voor de Britsche regeering onmisbaar is, en dat dezelve dan in het bezit komt van eene goede baai; en deze redeneering behoeft zoo weinig wederlegging, als alle andere argumenten van convenientie; en ook die, dat alzoo alle misverstand en oneenigheid zou worden voorkomen, dat de zaak aldus op eene liberale wijze zoude worden beslist, en wat dies meer is.

Wij ten minste hebben geene vrijheid gevonden, om de edelmoedigheid of de vrees voor misverstand zoo verre te trekken, dat wij daardoor Zijner Majesteits recht zouden wegwerpen.

Wij hebben dan ook, gelijk UHEGestr. uit het door ons genomen besluit blijkt, den heer Luit.-Gouverneur van Bencoolen te kennen gegeven, dat wij ons onbevoegd achteden in eenige onderhandelingen met hem over eene zaak, welke de macht ons toebetrouwt, te buiten ging, te treden; en wij hopen hierop de goedkeuring van Zijne Majesteit te zullen erlangen.

Wij zullen voor het overige (zoo wij vertrouwen) weinig woorden behoeven, om bij UHEGestr. de overtuiging te doen geboren worden, dat, wanneer deze zaak tusschen de beide mogendheden in Europa mocht worden aanhangig gemaakt,

het belang van Neerlands Indië, om de onwettige aanspraken van de ondergeschikte Britsche autoriteit op Bencoolen tegen te gaan, even groot is als het recht zelve.

Wanneer toch eens in die baai van Semangka (anders de Keizersbaai genaamd) een Britsch etablissement werd opgericht, dan kan dit niet anders, dan aan den handel, aan de scheepvaart, van Nederland nadeel toebrengen, én in tijd van vrede, én in onverhoopt geval van oorlog.

In de laatste onderstelling vooral kan het eene te veilige verblijfplaats voor oorlogsvaartuigen, ja voor roofvaartuigen (want ook van de Inlandsche roovers is in tijden van oorlog een verkeerd gebruik gemaakt) worden.

Ook is voor het rustig bezit van de overige gedeelten der Lampongs in den tijd te vreezen; dagelijksche en opzettelijk aangestookte twisten zijn dan te voorzien en de aanspraken of vorderingen van eene verdere uitbreiding van grenzen zullen dan niet verre af zijn. Bij dit alles moeten wij nog voegen, dat de ontwerpen van eene vereeniging dier Lampongs met de Palembangsche streken (waartoe de gronden juist door ons thans gelegd zijn, en die een groot nut zullen te weeg brengen) geheel en al daardoor zouden verijdeld worden.

Wij moeten dus de vrijheid nemen ten sterkste daarop aan te dringen, dat nimmer aan de nu gedane vorderingen worde toegegeven; terwijl deze geheele gebeurtenis niet weinig kracht bijzet aan de wenken door ons gegeven, omtrent de nuttigheid en noodzakelijkheid, die er voor de rust en het voordeel van Neerland in het bezit van Sumatra tegen eene billijke schadevergoeding of ruiling van elders gelegen plaatsen bestaat.

Wij geven dus dit plan in ernstige bedenking, en meenen, dat zoo de Engelsche bezittingen op Sumatra en die van Pulo Pinang konden worden verkregen tegen den afstand van onze bezittingen op de vaste kust van Indië, dit in alle opzichten hoogst wenschelijk wezen zou.

Wij hebben eenig vermoeden, dat het Bengaalsche gouvernement zelve niet vreemd is van eene dergelijke ruiling, hoezeer wij tevens vreezen, dat mogelijk daarbij eenige minder aannemelijke voorwaarden, als daar is de afstand van Malacca, zouden voorgeslagen worden; en hiertoe zouden wij niet raden zoo ligt over te gaan. Wij wachten den commissaris Van Braam alle dagen, en zullen dan mogelijk eenige berichten ontvangen, die wij niet in gebreke zullen blijven UHedGestr. dadelijk mede te deelen.

Nu geven wij het op als eene gissing en wij moeten te gelijk

UwHedGestr. nog deze belangrijke aanmerking mededeelen, dat het niet is het oogenblikkelijk gewicht van Bencoolen of eenige andere Britsche bezitting op Sumatra, dat tegen ons in de schaal kan gelegd worden; want Bencoolen is tot nog toe in een zeer geringen staat, de plaats van weinig waarde, de bevolking gering, maar kan onder een ijverigen en ondernemenden bestierder, die altijd op uitbreiding bedacht is, wichtig worden, en hoezeer nog wel niet dadelijk in den positieven zin voor Engeland, zeer hinderlijk ten minste in den negatieven zin voor ons, zoolang het in vreemde handen blijft.

Bijl. 5 noot b bl. 19. Raffles' schrijven dd. 17 Augustus 1818 aan het hoofd van Kalambajang luidde aldus volgens de Nederlandsche vertaling (a):

Ik zend dezen brief, waarbij ik aan den Poengawa Oegoran laat weten dat ik thans vriendschap houden wil met de hoofden van Lampong-Semangka en mijne begeerte derhalve is, dat ik daar ter plaatse, waar de Engelsche schepen aankomen en ankeren om water, brandhout en andere ververschingen te halen, een klein station mag hebben, omdat, toen de vrede gemaakt is in Europa, daarbij niet gestipuleerd is ten aanzien van de Nederlandsche Compagnie, dat deze eenig recht meer heeft op Lampong en ook omdat het gezag dat de Sultan van Bantam op Lampong had, opgehouden is, toen hij zijn land aan de Engelsche Compagnie heeft opgedragen, in plaats van welke hij toen een bestaan gekregen heeft van de Engelschen, ten tijde als zij het eiland Java en zijne onderhoorigheden in bezit hadden. Dan al staan de zaken zoodanig, zoo verbiedt echter het Hollandsch Gouvernement de Engelschen om op Lampong te komen, maar deze zaak is naar Europa gebracht, om ze daar af te doen; en ik wil dus nog geene vaste schikkingen maken vóórdát het besluit gekomen is, uit hoofde van de veranderingen, die door de regeering in Europa naderhand zouden kunnen gemaakt worden. Maar ik wil nochtans vriendschap houden met alle de hoofden in de Lampongs en zend derhalve een gevolmachtigde naar Lampong-Semangka, om daar als resident de zaken van de Engelsche Compagnie waar te nemen en zeg tevens dat naar mijne gedachten geen beter en geschikter plaats is voor eene residentie dan op Kalombian. Ik zend dezen brief opdat de hoofden van Lampong weten kunnen de begeerte van de Engelsche Compagnie om haar assistentie te kunnen verleen.

(a) Later vond ik ook het Engelsche stuk, zooals C. C. G. G. het bij hun op bl. 22 vermeld rapport dd. 9 October 1818 naar Nederland zonden.

Ten teeken van vriendschap zend ik twee stukken laken ten geschenke.

Geschreven te Marlbro den 16 van de maand Sawal in 't jaar 1233.

Bijl. 6 noot *a* bl. 28. Raffles' brief dd. 7 Juni 1818 in antwoord op het schrijven van C. C. G. G. dd. 15 Mei t. v. luidde aldus :

I do myself the honor to acknowledge the receipt of Your Excellencies letter under date the 15th ultimo, communicating the decision of their Excellencies the Commissioners-General on the proposition submitted by me for fixing the boundery between the British and Netherlands possession in the Lampong country.

Their Excellencies the Commissioners-General having refused in any way to consider or deliberate upon the proposition, I had the honor to make with regard to the adjustment of the boundery by fixing upon the main of mountains between Lampong and Samanka Bay, I could have wished they had done me the honor to have stated what in their opinion they considered as the more correct boundary, as it is evident that at a very distant date (*a*) the English were clearly entitled to an anchorage within the bay.

This mode of treating the question on the part of their Excellencies the Commissioners-General compels me to be more explicit with regard to the motives which induced me to make a proposition on the subject.

By the convention, concluded between the Government of Great Britain and that of the Netherlands on the 13th Augustus 1814, it is stipulated that all *colonies, factories and establishments* possessed by the Dutch in Asia on the 1th January 1803 shall be restored to them.

On the 1th January 1803 the Dutch had neither Colony, Factory nor Establishments in the Lampong country, and consequently they can not consider that country as part of the territory of His Netherlands Majesty, accreing to them by virtue of this convention.

It may perhaps be argued that the Commissioners claim the sovereignty of the Lampongs as an *ancient* dependency upon the Sulthan of Bantam. But the Sulthan of Bantam is no longer in existence; that Sovereign resigned his sovereignty into my hands for a due equivalent. Such part of his dominions as were actually possessed by the Dutch in 1803, namely the district of Bantam, of course reverts to the Dutch by the treaty,

(*a*) Misschien stond in Raffles' schrijven: at a *not* very distant date.

but the Sumatra part remain subject to the disposition of the British Government.

Considering therefore the whole of the Districts of Sumatra, south of Padang, either subject to the British authority or independent of European influence, I was much astonished to find on my arrival in these seas, that an attempt had been made by Your Excellency to reestablish the *ancient* authority of the Dutch in Lampongs.

Viewing the question principally as affecting the interests of Bencoolen, I felt averse to disturb any arrangements. Your Excellency might have made, and as your resident stated that he had taken up his residence in Lampong Bay, I conceived an amicable arrangement might have been made for our retaining that of Samangka, according to the ancient division of the country and I would hope that on reconsideration, their Excellencies the Commissioners-General will be inclined to such an arrangement rather than force me to the necessity of making that public and solemn protest against their proceedings which must be the consequence of a refusal on their part.

In an other letter I have reported to Your Excellency the measures adopted by me for the immediate security of the British interests in Samangka Bay; I learn that in pursuance of the orders issued by me the British flag continues hoisted at Bourne under the protection of a Naik (?) and six Sepoys.

There can be no objection too, the Dutch flag being hoisted by the side of the English, should the Commissioners-General think it advisable, and in orders that not undue advantage may be taken pending the reference to Europe, instructions shall be issued to the party in charge of the flag in no way to interfere with the administration of the country. I trust Your Excellency will admit the correctness of a similar conduct being observed on the part of the Dutch authorities.

Should it eventually be determined that the British flag is to be lowered in Samangka Bay, it will be my duty to require that it be lowered with due honors and in the presence of an authority duly appointed by me.

The proceeding which I have adopted on this occasion will be communicated to the authorities in Great Britain, but I hope Your Excellency will perceive in my delaying to make a formal protest, every desire to enter into such an accommodation as may be mutually satisfactory.

Should however such a formal protest become eventually necessary, it will be for the consideration of the authorities

in Europe, whether at the present day and on the footing on which the two nations now stand, the necessity or policy of allowing Java to hold the opposite Districts of Sumatra in the same manner as Great Britanie some centuries ago held Calais, is admissable. And I do not hesitate to apprise Your Excellency that in any of the kind I shall be an advocate for the integrity of Sumatra by the strongest arguments I can use.

Notwithstanding the difference of opinion which appears at present to exist on this question, and which no man can regret more deeply than I do, I am convinced Your Excellency will give me every credit for the motives by which I am actuated, and for the anxious desire and determination I feel to maintain unimpaired the good understanding and friendly communication which already subsists.

I have the honor to assure Your Excellency of the high consideration and respect, with which I have the honor to subscribe myself, Sir!

Your Excellency's most obedient and
faithfull servant.

T. S. RAFFLES.

Bijl. 7 noot c bl. 28. Raffles' schrijven dd. 7 Juni 1818 in antwoord op den brief van C. C. G. G. dd. 17 Mei t. v. was van den volgende inhoud:

I have the honor to acknowledge the receipt of Your Excellencies letter under date the 17th Ultimo on the subject of the measures taking for ascertaining the ancient boundaries between the British and Dutch possessions in the Southern Districts of Sumatra.

Your Excellency and the Commissioners-General have done me but justice in concluding that no manifest violation of the territory of His Netherlands Majesty could ever have been authorized, and I trust you will be satisfied that nothing of the kind was ever intended as thought of.

That Your Excellency may be fully apprized of the measures I have taken for the security of the British interests on the Southern Districts of this island, I do myself the honor, to enclose copie of my instructions to Captain Travers, to the Resident of Croë and to Lieutenant Hull of His Majestys navy ¹ and whenever Captain Travers may return I shall have no objection, should Your Excellency desire it, to forward to you a

¹ Deze bijlagen werden niet aangetroffen.

copy of his report; at present I am only informed that the British flag is hoisted at Samangka, and that the survey of the Bay of Samangka has been completed. As I am aware that there is no survey of the kind in the archives of Batavia, I shall also be happy to forward to Your Excellency a copy of this, should it be desired.

In thus frankly communicating to Your Excellency confidential instructions and results, never intended to have gone beyond the British Government, I trust your Excellency will find a proof of the amicable and honorable terms on which I wish to stand with Your Excellency and the Commissioners-General; at all events, a perusal of the papers now submitted, will satisfy Your Excellency that there is no cause for alarm in the measures which have been pursued.

I have the honor to remain with the highest consideration, esteem and respect, Sir!

Your Excellencies most obedient and
faithfull humble servant

T. S. RAFFLES.

Bijl. 8 noot *d* bl. 31. In de vergadering van 1 Juli 1818 werd den Gouv. Gen. namelijk opgedragen om Raffles het volgende te antwoorden:

Dat C. C. G. G. met leedwezen de handelwijze van hem Luitenant-Gouverneur hebben vernomen;

Dat uit het eigen schrijven van hem, L. G., blijkt, dat de Britsche bezetting in Lampong-Semangka zich daar op zijne uitdrukkelijke bevelen bevindt, en de Britsche vlag geheschen heeft;

Dat de betuigingen, al ware hij, L. G., geheel verwijderd van de gedachten om het Nederlandsche grondgebied te schenden, geheel strijdig zijn met de door hem bevolen daden, die zulk eene schending natuurlijk inhouden;

Dat de Nederlandsch-Indische Regeering dus met den meesten ernst moet ter harte nemen de inbreuken, welke hij, L. G., zekerlijk zonder eenen last van Zijne Hoogere Bewindvoerders en ongetwijfeld tegen de ware vriendschappelijke gevoelens van Zijne Groot Brittannische Majesteit zelve op de rechten van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden zich heeft veroorloofd;

Dat C. C. G. G. mitsdien tegen de door hem gepleegde daden van geweld uitdrukkelijk en plechtiglijk protesteeren, en hem, L. G., persoonlijk verantwoordelijk voor alle gevolgen houden, ten ware hij, L. G., alsnog die bezetting dadelijk deed terugtrekken in welk geval C. C. G. G., ten blijke dat het onder-

houden eener goede verstandhouding hun waarlijk ernst is, gaarne het voorgevallene als niet gebeurd zullen beschouwen;

Dat wat de bepaling der grenzen op zich zelve betreft, C. C. G. G. alsnog moeten blijven volharden bij hetgeen reeds aan hem, L. G., is kennelijk gemaakt;

Dat zij nu althans minder dan ooit in staat zijn het standpunt te bepalen, uit hetwelk hij, L. G., de zaak zoude willen overzien, alzoo bij elken nieuwen brief, de aanmatigingen zich al wijder en wijder uitstrekken;

Dat C. C. G. G. hem, L. G., niet kunnen beletten, om bij het Britsche Gouvernement de voorspraak te zijn van al zoodanig systema, als hij meent zich te mogen scheppen; maar dat C. C. G. G. met even veel warmte en beter recht, dus met gelukkiger uitkomst, dat stelsel zullen verdedigen, hetwelk het Nederlandsche gezag op onwrikbare gronden handhaaft;

Dat C. C. G. G. echter, ten blijke dat hunne betuigingen van vriendschap met de daden in overeenstemming zijn, hem, L. G., willen openleggen den grondslag, waarop zij meenen, dat alle onderhandelingen over de juiste afbakening der grenzen rusten moet, de gave en ongeschonden insluiting namelijk van alle de Lampongs, dus ook Lampong-Semangka en de Keizersbaai onder het Nederlandsche gezag;

Dat zij na aanneming van dezen grondslag bereid zijn een commissaris te benoemen, om die geringere onzekerheden met een Britschen commissaris uit den weg te ruimen, welke over de Britsche en Nederlandsche scheidingen aan de noordzijde van Semangka mochten bestaan en tot welke verevening de assistent-resident Kruseman zich aan den resident van Croë had vervoegd;

Dat C. C. G. G. te meer hoop voeden, dat hij, L. G., tot dit voorstel zal overhellen, daar hij uit de weigering van de inwoners der Lampongs om aan de Britsche zendelingen in het minste gehoor te geven, zoowel als uit de stellige verklaringen, dat zij altijd en steeds onder het Nederlandsche Gouvernement gestaan hebben, de weinige gegrondheid van zijn eigen stelsel zal hebben ingezien;

Dat C. C. G. G. wijders overtuigd zijn, dat het weinig moeite kosten zoude om de weinige kracht van alle de redeneeringen door hem, L. G., gebezigd aan te toonen;

Dat het C. C. G. G. aangenaam zal zijn spoedig met het besluit van den L. G. bekend gemaakt te worden.

Bijl. 9 noot c bl. 32. Raffles' brief dd. 19 Augustus 1818 aan C. C. G. G. luidde, na erkenning der ontvangst van den Bataviaschen brief dd. 5 Juli, aldus:

For the reasons stated in my former letters it is impossible for me to admit any basis for negotiation which would exclude the British Government from Samangka-bay, but in order to meet the wishes of Your Excellency as far as is consistent with my duty and to give every weight which may be due to the claims of His Netherlands Majesty, I have appointed Mr. Johnston as commissioner on the part of this Government to meet any person, who may be deputed on the part of Your Excellency to report on the line which their Excellencies the Commissioners-General may consider to be the boundary between the English and Netherlands possessions.

In consequence of the unhealthiness of Bourne and the advantage of fixing on a more convenient post for communicating with the homeward bound China ships, the British station will for the present be fixed at Colombayan, and I do my self the honor to inclose a copy of the letter which has been addressed to the Chief native authority at that place. (a)

In consequence of this arrangement and of the necessity of some defence against pirates, the Resident of Croë will be authorized to detach some military for the defence of the party but I am not aware that the strength will exceed that now entertained by Mr. Dubois at Bourne.

I request to state for the information of Your Excellency that I have received information that notwithstanding the intimation I had the honor to make that the officer in charge of the British flag should not interfere with the native authorities, such an interference, even so far as the removal of a chief from office would appear to have been made on the part of the Netherlands Government. Under this circumstance I have naturally felt myself relieved from all stipulation on my part, but as I am not desirous of availing myself of any interference, which might possibly tend to involve the native authorities eventually, I am not aware that any will be necessary except at Calombayan, where of course it will be of very limited extent and only so far as may be indispensable for the safety of the party.

Bijl. 10 noot b bl. 37. De Bataviasche brief is gedagteekend 21 September 1898 en luidt aldus:

Met de meeste belangstelling heb ik dezer dagen kennis genomen van Uw opstel: De Singapoorsche Papieroorlog, voorkomende in de 3^e en 4^e afl. van de Bijdragen tot de Taal-,

(a) Bedoeld wordt de brief in bijl. 5.

Land- en Volkenkunde van N. I.; het gaf mij aanleiding tot een opmerking, die ik mij veroorloven durf onder Uwe aandacht te brengen, daar zij zeker niets te kort doet aan de waarde van Uw werk. Ik acht U volkomen geslaagd te zijn in het leveren van het bewijs dat een weinig krachtiger optreden van den kant der Indische Regeering het stichten van Singapore had kunnen voorkomen, en die plek onder 't Nederl. gezag had doen verblijven. Maar ik geloof dat de zaak, zonder dat daarmede Van der Capellen in 't minst verontschuldigd kan zijn, want hij kon dat niet voorzien, wat breeder nog moet worden opgevat, en dat gevraagd behoort te worden, wat zou er vermoedelijk gebeurd zijn wanneer de kuiperijen van Raffles bij tijds verijdeld waren geworden. Ik zou mij zeer moeten bedriegen of bij degenen die het betreurden dat Nederland niet tijdig tusschen beide is gekomen, bestaat, daargelaten of zij er zich rekenschap van weten te geven, de opvatting dat de voordeelen van de stichting van Singapore dan aan Nederland ten deel zouden zijn gevallen, dat dan nog eene geheel andere positie in het Oosten zou hebben ingenomen.

Dit nu acht ik ten eenenmale onaannemelijk; en men moet al slecht op de hoogte zijn van de gevoelens die omtrent den handel en de te volgen handelspolitiek destijds in Nederland bestonden, om zich een enkel oogenblik te verbeelden dat Singapore in handen van Holland in de verste verte ooit dezelfde ontwikkeling ten deel zou zijn gevallen als thans in zoo ongelooflijk korten tijd het geval is geweest. Het spijt mij als goed Hollander het te moeten erkennen, maar voor den wereldhandel zou het een obstructie geweest zijn als Singapore tot N. I. had behoord; een vrijhaven zou er niet van gemaakt zijn (ik ben natuurlijk niet op de hoogte van de archieven, maar al zoudt gij daarin ook een uitlating van Koning Willem I of een zijner ministers kunnen aanwijzen dat het hunne bedoeling was Singapore op dezelfde wijze te behandelen als Engeland heeft gedaan, dan ben ik nog zoo vrij geen afdoende waarde te hechten aan een dergelijke uitlating post festum gedaan, maar blijf overtuigd dat er niets van zou zijn gekomen, zoodra de Engelschen waren verdwenen). Doch ik ga nog verder, en ik acht het ten hoogste waarschijnlijk dat als wij Singapore hadden behouden, een van twee dingen waren gebeurd, of een ander Singapore ware dicht daarbij onder engelsche vlag verrezen, of als geen geschikte plaats daarvoor te vinden ware geweest, dan zouden wij als de zwaktsten tegenover een antagonist die vrijwel alleen op zijn eigen belang let, zonder eenige

bij-consideratie, toch verplicht zijn geweest na meer of minder eervol tegenstribbelen, wellicht na minder gelukkigen krijg, Singapore aan Engeland af te staan, Englands handelsbelang zou steeds meer en meer Singapore noodig gehad hebben, en daarmede is m. i. alles gezegd. Ja, indien de plaats met de meest mogelijke vrijheid voor een ieder opengesteld ware geworden, maar dat was niet van Willem I te verwachten. En ook dan nog zouden de Engelschen daar zeker de overgroote meerderheid hebben gevormd, en konden onmogelijk allerlei lastige quaesties uit dien hoofde uitblijven. In het licht der wereldgeschiedenis berust ik even gaarne in de inbezitname van Singapore door de Engelschen, als in het inlijven van Hanover, Nassau enz. in Duitschland.

Het is volstrekt mijn bedoeling niet om over deze quaestie een polemiek met U uit te lokken; U kunt Uw tijd beter besteden; zelfs een ontvangsterkenning van dit schrijven is niet noodig, maar mocht het U aanleiding geven in een volgend opstel Uwe meening over het hier door mij aangegeven onderwerp uiteen te zetten, dan zou mij dat zeer aangenaam zijn.

In de hoop dat een goede gezondheid U in staat zal stellen om over menig duister punt van de koloniale geschiedenis licht te verspreiden, noem ik mij met beleefde groeten hoogachtend

Uw Dw. Dienaar

N. N.